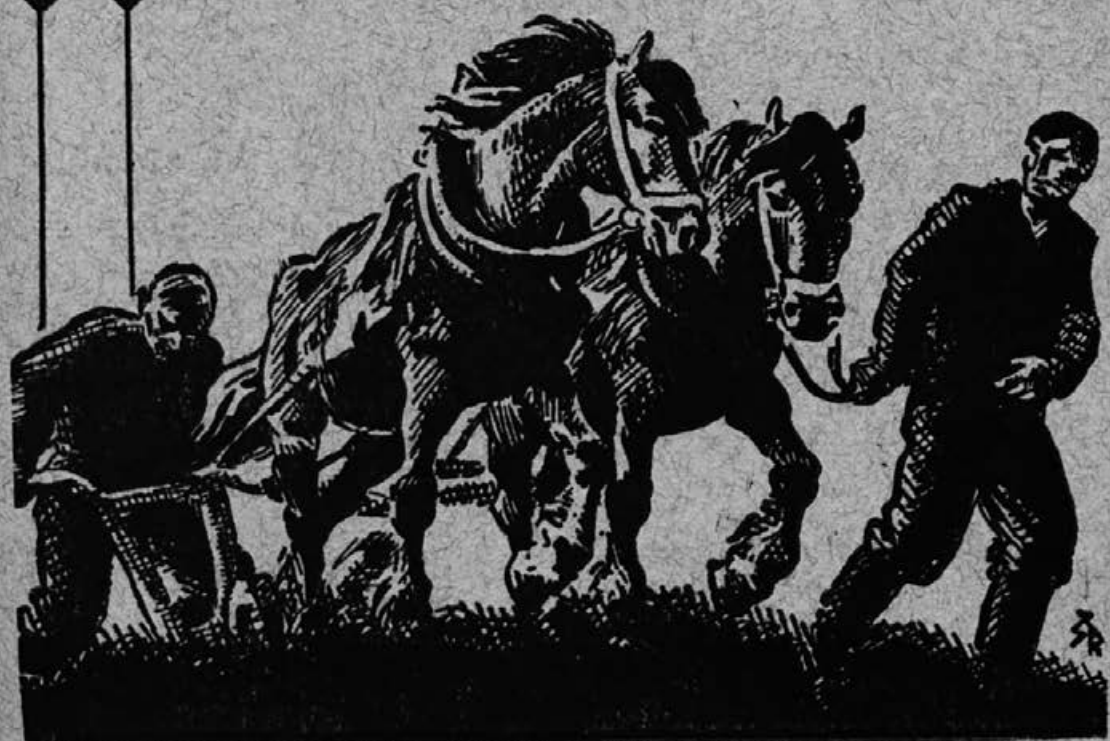

ŠT. 3. • MAREC 1940 • L. XVII.

M E S E Č N I K
Z A K M E T S K O
P R O S V E T O

G R U D A

VSEBINA

Jože Danev: Procesija (pesem) — Pravica za vse! — Marija: Hrana je važnejša kot obleka! — Lidija Grilec: K pomladi (pesem) — D. K.: Petrolej — tekoče zlato — Ivan Nemeč: Naš svet med Ibrom in Moravo — France Šebjanič: Slovenci v Ameriki — Razlaga tujih besed — Slovenska kmetska mladina na delu — Mlademu rodu za Veliko noč — Za bodoče matere — Za kuhinjo — Naš vrt — † Pavel Bobnar: Odpoved (pesem) — † Ljuba Davidović — Izidor Korobač: Mežnar Brkljač — Ivan Nemeč: Sreča v valovih (povest) — Josef Knap: Puszta (roman) — Za prosti čas

Mesečnik za kmetsko prosveto ● Izhaja vsak mesec ● Celoletna naročnina din 25.—, posamezna številka din 3.— ● Rokopisov ne vračamo ● Vse, kar se tiče uredništva, pošiljajte na naslov: Uredništvo »Grude«, Ljubljana, Pražakova ulica 11 ● Uprava »Grude« je v Ljubljani, Pražakova ulica 11, kamor pošiljajte naročnino, oglase in reklamacije (pritožbe) ● Poštno čekovni račun »Grude« ima št. 13.440

Urednik: Ivan Kronovšek ● Izdaja Zveza kmetiskih fantov in deklet, oba v Ljubljani ● Tiska Tiskarna Slatnar, d. z o. z. (Vodnik in Knez), Kamnik

Uprava sporoča

● **Reklamacije.** Mnogi naši naročniki se pritožujejo, da ne prejema jo redno »Grude«. Vse prizadete vljudno obveščamo, da je odprava točna in vestna in je skoraj nemogoče, da bi bila krivda na naši strani. Zato preiščite vse takšne primere na domači pošti, oziroma kontrolirajte dostavo. Če pa ne najdete pomanjkljivosti, potem šele obvestite našo upravo. Vse naše cenjene naročnike pa prosimo, da pošiljajo reklamacije še v tistem mesecu, ko »Gruda« izide, ker se na poznejše pritožbe ne bomo mogli ozirati. Mnogi namreč »Grudo« posodijo ali izgubijo, potem pa sporočijo, da je niso dobili in jo ponovno zahtevajo. Do sedaj smo se po možnosti na take pritožbe ozirali, v bodoče pa jih bomo upoštevali le v gori navedenem primeru.

● **Važno vprašanje.** Oprostite, da vas vprašamo, ali ste že nakazali naročnino za letošnje leto in morebitne zaostanke za nazaj? Če ste bili tako vestni in točni — potem se vam za uvidevnost prav lepo zahvaljujemo! Ako pa ste na to pozabili, potem vas hočemo ob tej priliki spomniti na zakasnitev s prošnjo, da poravnate naročnino takoj, ker boste drugače zopet pozabili! Položnico smo priložili 1. številki letošnjega letnika. Prepričani smo, da vas ne bo treba prišteti med zanikrnce, ki so pri naši upravi zelo slabo zapisani in se jih vsak mesec pri pregledu naročnikov z nevoljo spominjamo. Saj veste, da red vzdržuje svet!

● **Za tiskovni sklad »Grude«** je nakazala naša naročnica tov. Pepea Jakopin iz Beograda 25.— din. Najlepša hvala!

DOBRO ŽETEV si osiguramo tako, da žita, ki so slabo prezimila, gnojimo sedaj, predno razelenijo, z **NITROFOSKALOM** (100 kg na oral).

Tam, kjer so žita napadena od snežne plesni, trosimo **APNENI DUŠIK**, ki je obenem prvovredno dušično gnojilo in najbolj pospešuje rast. (50—100 kg na oral). Apneni dušik, kakor tudi **NITROFOSKAL** moramo trositi ob suhem vremenu, dokler žita še niso začela poganjati.

Isto pravilo velja za gnojenje travnikov! Tudi tu je treba omenjena gnojila čim prej trositi in po možnosti zabraniti!

Za gnojenje krompirja uporabljajte edino popolno gnojilo **NITROFOSKAL**. Na slabih tleh Nitrofoskal I, na boljših pa Nitrofoskal II (250—300 kg po oralu).

Uspeh gnojenja je odvisen od pravočasnega trosenja gnojil in pravičnega izbora gnojil. Ako kupite Nitrofoskal, uspeh ne more izostati, ker je Nitrofoskal popolno gnojilo in vsebuje dušik, fosfor, kalij in apno!

TVORNICAZA DUŠIK, RUŠE

GRUDA

MESEČNIK ZA KMETSKO PROSVETO

3.

MAREC 1940

XVII.

Jože Danev:

Procesija

*Čez polja v pomladnih cvetovih
procesije dolge gredo,
bandera v polmraku vihrajo,
Krist vstal je! — zvonovi pojo ...*

*Tam daleč iz mest čez poljane
procesije dolge gredo
svoj Veliki petek proslavljat:
topovi k vstajenju pojo.*

*Med njimi so s culami žene,
otroci se mater drže
in starci v procesiji strašni
ob palicah trudni drhte.*

*Nad njimi ptice letijo;
pomlad mar te ptice neso?
Ne, ptice jeklene brnijo,
mrtvaško jim pesem pojo ...*

*Trpinov gre klic skoz vekove:
Kdo mir nam na zemljo bo dal?
Kdaj kri bo prevpila topove,
kdaj, človek, boš vstal?*

Pravica za vse!

Menda ni besede v slovenskem izrazoslovju, ki bi bila tolikokrat izrečena, napisana in poudarjena, kot je beseda — pravica. Zdi se, da je že tako običajna in naravnost oguljena kakor ničvredna psovka. Zato je že mnogo ljudi, ki te besede več ne razumejo, ji ne dajo tistega velikega pomena, ki ji po svojem globokem smislu in pojmovanju pripada.

Že od pamtiveka je bila vedno se ponavljajoča prošnja človeka: pravica! V novejši dobi je postala radi človeške »prevzetnosti« iz prošnje že zahteva. Da! Vsi zahtevamo pravico! Kmet, delavec, izobraženec — revež, bogataš in oblastnik. Zahteva jo tisti, ki je ni bil še nikdar deležen in zahteva jo tisti, ki je prav za prav drugim ne priznava!

Ljudem bi se preveč dobro godilo, če ne bi bili do skrajnosti sebični. Ta njihova slabost je tolikšna, da zahtevajo pravico samo zase, za svojo osebo, za svoj položaj, samo za lasten dobrobit! Drugih, ki vpijejo po pravici, ne slišijo in ne razumejo! Nočejo videti svojega bližnjega, kadar ga tlači krivica, ker pojmujejo pravico po svoji sebičnosti in ozkosrčnosti. Mnogi mogočniki celo uživajo, če ti v kotu, iz katerega se ne moreš umakniti, stopajo po prstih. Za njih je to pravica, v obratnem primeru bi bila seveda krivica!

Tako se deli pravica povsod, zlasti v javnem življenju. Redki so tisti, ki bi znali in hoteli vsak slučaj ali pa primer v mislih obrniti in se vprašati: kaj pa bi bilo takrat, če bi bil jaz brez kruha, brez strehe in brez zaslužka?! Pa če bi meni zapel boben, če bi bil jaz zapostavljen in preganjan?! In kaj bi bilo takrat? Takrat bi spoznal, da si v nesreči ali da se ti godi krivica, kajti pravica je samo ena, pravica — enaka za vse!

Na sto in stotisoč je primerov, ko postanejo žrtve krivice nedolžni, pošteni in delavni ljudje. Največkrat niso ničesar zakrivali, morda so le po svoji pameti zagovarjali dobro stvar. Nikomur niso delali

škode, kvečjemu so branili sebe, svojo imovino, svojo čast, to je — svojo pravico! Pa se jih kljub temu obsodi in preganja kakor največje krivičnike.

Ljudje so v zmoti. Nekateri priznavajo pravico, toda le za sebe! Drugi jo iščejo in prosijo vse svoje življenje in so uslišani šele pod zemljo, ki najbolj pravično pokrije vse enako, stare in mlade, revne in bogate. Svet jim ni dal pravice, ne popravil krivice, čeprav so bili v to prepričani in grob jih je končno rešil razočaranja.

Tako se bo zgodilo z vsemi tistimi, ki mislijo, da se pravica deli. Zastonj so njihova pričakovanja, brezuspešne njihove prošnje. Naj se ne varajo v obljubah političnih prerokov, ki s tolažbami mamijo ljudstvo že deset in desetletja. Naj ne nasedajo vabljivim besedam in zatrdilom tistih, ki obetajo pravico, dali pa je niso in je nikoli ne bodo! Vse polno imamo vzgledov in primerov in čas bi že bil, da se naši ljudje spametujejo. Da, v besedah je pravica silno poceni, v resnici pa težko dosegljiva.

Iz vsega tega spoznamo, da bomo pravico dosegli samo z našo močjo in zahtevom. Le nikar je ne pričakujemo kot darilo od katerekoli strani! Pravica ni bila še nobenemu navržena in tudi nam nikdar ne bo. Za njo se je treba bojevati, za njo delati in trpeti. Tako so delali naši predniki-puntarji in tudi naš mladi kmetijski rod bo samo v delu in složni borbi uspel!

Mi ne priznavamo pravice le enemu stanu ali sloju. Zato tudi ne sme biti pravica privilegij kapitalistov in drugih mogočnikov. Če jo zahtevamo za naše kmetško ljudstvo, ki je v največji stiski in potrebi, jo prav tako zahtevamo za delavca in izobraženca, za vse, ki si pošteno služijo vsakdanji kruh. Ne priznavamo pa nobenih izjem, ki so jih ljudstvu protinaravno vsilili tisti, ki si že od nekdaj lastijo odločanje v svojo korist in v škodo naši skupnosti. Načelo kmetškega gibanja je vedna in neizprosna zahteva: enaka pravica za vse!

Hrana je važnejša kot obleka!

Ljudje smo radi lepo oblečeni. Eni zato, da bi okolici ugajali, drugi, da pokažejo, kaj premorejo, tretji, da bi se jih zaradi slabe obleke ne omalovaževalo. Dobro in lepo bi bilo to, če bi imeli dovolj denarja. Ni pa prav, če prodamo jajca in mleko zato, da bomo za Veliko noč novi. Odrtrgovanje od ust je samomor. Ob samem nezabeljenem krompirju ne bomo dolgo krepki in zdravi. Telo opeša, če nima pravilne in zadostne hrane, zgodaj se postara, postane za delo nesposobno in izročeni smo na milost in nemilost drugim. Vemo pa, kako je grenak kruh, če nam ga drugi režejo! Lastni otroci ga staršem večkrat ne privoščijo. Nihče se ne zmeni za tiste, ki ne morejo več delati. Taki ljudje so le v breme in v napoto družbi. Zato moramo skrbeti, da se ohranimo do pozne starosti zdravi in krepki!

Naše telo se stalno obnavlja. Vsakih sedem let se prenovi vse telo. Za obnavljanje pa je treba dovajati telesu primerno hrano. Obrabljeno je treba nadomestiti z novim. Menjavanje v telesu ni vidno, ker so njegovi sestavni deli, celice, zelo majhni. S hrano nadomeščamo tudi vse, kar smo porabili za gibanje, za delo in toploto. Za vsako gibanje in delo se porablja sila, energija, ki nam jo mora dajati naša hrana. S hrano dovajamo končno snovi za rast telesa v letih razvoja. Tisti, ki težko delajo in oni ki še rastejo, rabijo obilnejšo in izdatnejšo hrano. Če uživamo enolično hrano, dan na dan krompir in zelje, telo ne dobi vseh potrebnih snovi, začne pešati, postane manj odporno, manj delazmožno in sprejemljivejše za razne bolezni. V zaužiti hrani morajo biti vse hranilne snovi: škrob (v krompirju, kruhu, močnatih jedeh), beljakovine (jajca, meso, surovo maslo, stročnice), tolšče (mast, olje), rudninske snovi in vitamini (sveže sadje in zelenjava). Vidite, kaj vse bi morali jesti: meso, jajca, surovo maslo, solato, sadje in kruh, skozi vse leto. Jemo pa skoro vsak dan le žgance, zelje in krompir, solato samo poleti, sadje le v jeseni, pa še takrat malo, meso pa le ob večjih praznikih. Jajca, maslo, mleko, ki so tako važna živala, pa prodamo. Pa ko imajo ravno ti proizvođači tako nizko ceno. 60 jajc moraš dati za ene same ženske nogavice, če hočeš imeti svilene pa celo 100. Mleko, ki ima malone vse snovi, ki jih človek rabi, od katerega bi skoro lahko živeli in ki bi našim malim dalo rdeča lica, prodamo po dinarju. Za par dinarjev oropamo telo najdragocenejšega.

Denar, ki ga potrebujemo za gospodarsko orodje, za davke, skušajmo dobiti kje drugje; prodajmo to, kar manj potrebujemo, če le mogoče pa prištedimo pri obleki. Izsušemu, vjemu telesu nobena obleka ne pripomore do lepote.

Skoro že ni več zdravih, krepkih, rdečeličnih deklet, ne zastavnih fantov po naših vaseh. Res je težko za denar, toda marsikje ne bi bilo treba stradati, če bi kupovali le najnujnejšo obleko. Nečimurnost ne bi smela uničevati zdravja.

Dolenjka gara 12 ur na dan ob žgancih in krompirju, da ima za žeganje nov »kostum«. Prekmurka pristrada čez poletje v Nemčiji kup novih »gvantov«. Opazovala sem neko dekle. Šibka, 18 letna, je stregla zidarjem. Ves dan je nosila težko opeko. Opoldne je jedla samo čebulo in kruh. Zaslужila je 20 din dnevno. Mislila sem, da štedi zato, ker mora nemara koga preživljati doma. V nedeljo sem jo srečala v mestu — v dragi svileni obleki. Zanj je morda dala ves zaslužek. Nespametno dekle si bo s takim početjem uničilo zdravje, čez nekaj let bo ovela mlada starka. Vse njene obleke ji ne bodo mogle pričarati videza lepote. Naše matere so s 30 leti že stare, možje se prezgodaj sključijo, otroci imajo blede starikavo polt že v nežni dobi. In vendar bi večini ljudi ne bilo tega treba. Če bi bolj cenili vrednost in moč zdravja, bi bilo sicer ob nedeljah manj lepih oblek, vsekakor pa več zdravih obrazov!

Lidija Grilec:

K pomladi

*Na goli veji sedi
in pesem ptiček drobi,
o novi pomladi sanja,
veselo nam jo naznanja.*

*Lažnjivi marčevi dnevi!
Prezgodaj so vsi ti spevi,
dokler nam sonce ne vrne
po dolih zvončke srebrne.*

*V nebesih sneg Peter pometa
in novo nam zimo obeta...
Četudi v breg burja pritiska,
K pomladi mi srcece vriska.*

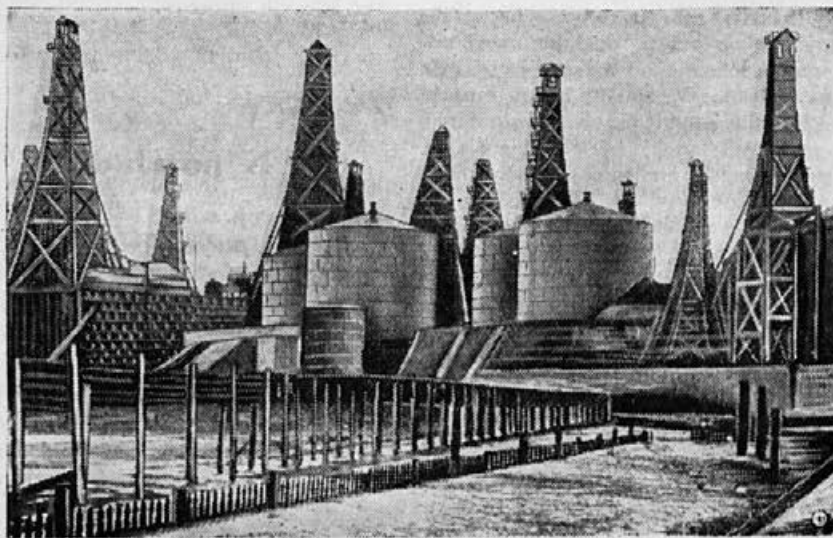
Petrolej — tekoče zlato

V zadnji številki »Grude« smo pri opisu nove svetovne vojne, ki traja že nad pol leta, poudarili, da niso glavni vzroki ideološki, niti narodni, temveč gre vojskujočim se državam v prvi vrsti za gospodarske dobrine. Torej so vzroki gospodarske narave. Gospodarstvo vseh držav je med seboj povezano. Te medsebojne gospodarske odnose urejajo države z različnimi gospodarskimi in trgovskimi pogodbami. Kadar pa nastanejo nasprotja med posameznimi državami tako velika, da se ne dajo na miren način rešiti, — kar je pogosto v kapitalističnih državah — skušajo druga drugo z vojaško silo uničiti ali vsaj oslabiliti in se s tem gospodarsko okoristiti.

Vsaka država potrebuje za svoje gospodarstvo snovi, iz katerih izdeluje njena industrija najraznovrstnejše za človeka potrebne izdelke. Te snovi — surovine — so za vsako državo važne in potrebne v našem veku, ko je stroj nadomestil človeško delo in so dežele prepredene s tovarnami. Med najvažnejša prirodna bogastva, surovine, ki jih potrebuje gospodarstvo vsake države, spadajo: premog, železo, baker,

bombaž, gumi, najrazličnejše rude, petrolej itd. Teh prirodnih bogastev pa nima vsaka država doma v zadostni meri. Dobiti jih mora iz drugih držav, kar pa stane precej denarja. Slaba stran je pa tudi to, da je s kupovanjem drugod, državakupec navezana na prodajalca in odvisna od njega gospodarsko, pa tudi politično. Zato si hočejo nekatere države pridobiti novih ozemelj, ali če to ne gre, vložijo v drugih državah svoj denar v podjetja (n. pr. v rudnike) in tako izkoriščati zase bogastvo tujih pokrajin. To težnjo imenujemo imperijalizem.

Če precenimo naravna bogastva poedinih evropskih držav, sodimo, da so vse navezane na kupovanje drugod. Edina izjema je Rusija, ki ima vse najvažnejše surovine doma. Poleg tega ima lesa v izobilju, tudi od kmetijskih pridelkov lahko dosti izvozi. Izmed bojujočih se držav je v veliki meri navezana na kupovanje v tujini Nemčija, zlasti kmetijskih pridelkov, bombaža, železa in petroleja. Anglija in Francija dobivata marsikaj, kar potrebujeta, iz svojih kolonij v Afriki in Aziji.

Velikanske naprave za pridobivanje petroleja (Baku — Rusija) iz surove nafte, ki priteče iz zemlje

Ogromen petrolejski požar v Kearneyu (Združene ameriške države) Ti požari so dolgotrajni in jih je silno težko zadušiti

Nastanek petroleja

Izmed važnih surovin je v vojnem času gotovo najvažnejši petrolej, ki je prav zato tudi dobil ime »tekoče zlato«.

Petrolej je rudninsko olje, ki je nastalo v teku dolgih tisočletij globoko pod zemljo iz raznih živali, predvsem rib, ko je pod raznimi okolnostmi zemlja pokrila in zasula jezera in morja. Pod zemljo te živali niso mogle segniti in iz njih je pod vplivom vročine nastalo olje, ki mu pravimo nafta. Ponekod to olje samo privre na dan iz zemlje, drugod pa je treba vrtati več tisoč metrov globoko, da pridejo do ležišča nafte. V posebnih pripravah (rafinerijah) to nafto izparevajo in iz nje dobé bencin in petrolej ter razna olja za mazanje strojev. Nafta, oziroma bencin se uporablja za pogon motorjev in brez nje ga bi ne bilo nešteti strojev, ne avtomobilov in aeroplanov.

Odtod je taka velika vrednost petroleja, ki pa je tem večja, ker ga ni povsod. V naši državi ga imamo le malo v Medjimurju na Hrvaškem, kar še zdaleč ne zadostuje in ga moramo uvažati.

Petrolejska polja

Na vsem svetu pridobivajo na leto okrog 190 milijonov ton petroleja. (To je približno 63 milijonov vagonov ali 1 milijon 570 tisoč vlakov s 40 vagoni). Od tega odpade na Združene ameriške države

letno 110 milijonov ton (36 milijonov vagonov ali 900 tisoč vlakov).

Od ostalih 80 milijonov ton odpade največ na Rusijo, ki ga načrpa vsako leto 31 milijonov ton (10 milijonov vagonov ali 200 tisoč vlakov). Glavna ruska petrolejska polja so ob Kaspiskem jezeru in ob Črnem morju pri mestih Baku in Batum, od koder ga po več desetih kilometrov dolgih ceveh odvajajo do Črnega morja in tam tovorijo na ladje. Ko je lansko jesen Rusija ob propadu Poljske zavzela Ukrajino in Belo Rusijo, je dobila petrolejska polja v Galiciji pri mestu Dobrohiču.

Dosti petroleja imajo tudi razne ameriške države: Venezuela, Urugvaj in Mehika. Pred nekaj leti je nastala v Mehiki revolucija radi petroleja, ko je država vzela vse vrelce, ki so bili last ameriških (USA) petrolejskih družb. Te družbe so radi tega pripravile upor in pomagale upornikom.

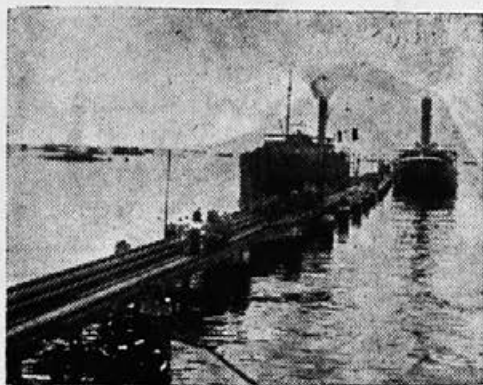
Izmed evropskih držav ima največ petroleja (razen Rusije) Rumunija, ki ga dobi vsako leto blizu 9 milijonov ton (2 milijona 600 tisoč vagonov ali 65 tisoč vlakov). Večino romunskih petrolejskih vrelcev imajo v zakupu Angleži.

Brez petroleja je Nemčija, zato si skuša z velikimi napori zagotoviti čimveč tekočega zlata v Rumuniji, kar pa ni všeč Angležem. Po sklenjenem sporazumu z Rusijo, si je Nemčija preskrbela precejšnje množine ruskega petroleja.

Anglija in Francija doma nimata petroleja, pač pa imata pravico do izkoriščanja petrolejskih vrelcev v različnih državah, zlasti v prednjeazijskih: Siriji, Iraku in Iranu (Perziji). V teh državah načrpajo iz zemlje letno okrog 14 milijonov ton nafte. Največji vrelci v Iraku so Mosul in Kirukuk. Od tod imajo Francozi in Angleži napeljene cevi do Sredozemskega morja, ki so dolge čez 100 kilometrov.

Vso svetovno produkcijo in trgovino ima v rokah nekaj delniških družb, od katerih sta najbolj znani ameriška Standard Oil Company (Standard Oil Kompani) in angleška petrolejska družba Shell (izgovori Šel).

Petrolej, »tekoče zlato«, je za moderno (motorizirano) vojsko neobhodno potreben. Zato se vrši danes po vsem svetu ogorčena borba za to dragoceno tekočino. Petrolej je poleg vseh ostalih surovin tista

Petrolejska ladja črpa tekoči tovor iz naprave, kamor so napeljene dovodne cevi

snov, za katero so se vršile in se vršijo med državami mnoge diplomatske, pa tudi krvave borbe.

Ivan Nemeč:

NAŠ SVET

MED IBROM IN MORAVO

III.

Poleg Kraljeva, Čačka in Raške je med Ibrom in Moravo več večjih naselbin in mest, ki so za te kraje važna. Od Čačka proti Goliji planini se nahaja Arilje in Guča, še malo dalje ob Golijski Moravi pa je Ivanjica. Novi Pazar leži sredi pokrajine med Ibrom in Moravo. Na Kosovem ravnem, tam kjer Ibar spremeni svojo smer in se obrne proti severu, kjer se šele začne prava ravan, tam leži Kosovska Mitrovica. Blizu izvira Ibra pa je stisnjeno med mesto Rožaj.

Vsi ti kraji so zgodovinsko zanimivi. Kdo ne ve, da sta se tu udarili srbska in turška vojska? Še danes se to pozna, da so bili ti kraji stoletja pod Turki. Proti Novemu Pazarju in proti Kosovski Mitrovici srečavaš ljudi z belimi čepicami na glavi, kar pomeni, da smo že med ljudstvom, ki nam ga je pustila na naši zemlji nesrečna preteklost. Nobenega dvoma ni, da so ti ljudje naše krvi, ali stoletja so njihovo narodno zavest zatrla. Ne rečem, da ne naletiš tu

tudi na pravega Albanca, zlasti tam proti Sjenici in Metohiji, ki pa ne ležita več med Ibrom in Moravo, — ali ljudstvo med Ibrom in Moravo je srbsko, edino s to razliko, da časti muslimanskega boga; toda tudi teh mohamedancev je komaj ena četrtnina.

Tu je čisto posebna narodna noša. Takoj za Raško nosijo Starosrbijanci pravoslavne vere črno pobarvano obleko iz domačega blaga. To blago je debelo in trpežno veliko bolj kot troje angleških skupaj. Tako domačo obleko nosijo delavni ljudje pozimi in poleti tudi po nekaj let. Pokriti so v vročini in v mrazu vedno le s srbsko šajkačo ali pa z volneno kučmo. Ženska krila so stkana iz prav tako močnega blaga. Kljub temu pa se lepota deklet prav nič ne izgubi. Med temi planinami si ženske ne barvajo ustnic in si ne navijajo las, vendar naletiš na taka divna dekleta, da se čudom čudiš, kje se je vzela toliko lepota v tej zaostali pokrajini. Široka krila so kot peroti in pod njimi zaslutiš čudovito lepo oblikovano telo, kakor bi bilo izklesano iz marmornja. Dvoje črnih oči, temnih kakor je temno krilo, te neza-

upljivo gleda in če se ti dekle nasmehne, se zablische njeni beli zobje.

Muslimani so tu oblečeni v prav tako doma tkano obleko, samo da je pri njih obleka, v nasprotju s pravoslavnimi Srbi, belo rumenkaste barve. Na glavi imajo pri nas povsod poznano belo kapucinsko čepico ali pa so pokriti s turbanom. — Muslimanke nosijo »šlvaro« kakor drugod in si zakrivajo lice s »feredžami«. V Turčiji in Albaniji danes tega skoro ni več, pri nas pa se teh starih navad držijo večinoma starke in tista dekleta, ki jim narava ni dala lepega obraza.

Vse tò so vplivi vere. Od tod vse, že na zunaj tako ostro izraženo nasprotje. Vprašanje vere pa je v teh krajih posebno žalostno poglavje.

Zapustimo zdaj Golijo planino in spustimo se proti Kosovski Mitrovici. Najpoprej pridemo do Novega Pazarja, ki šteje danes blizu 12.000 prebivalcev (po zadnjem štetju jih je imel 10.364). To je staro mesto z značilnimi iz lesa in blata zgrajenimi muslimanskimi hišami. Le tu pa tam se med njimi stiska kaka zidana hiša, redko pa najdeš večjo in moderno stavbo. Prebivalstvo Novega Pazarja je tako kakor sem ga opisal zgoraj, prežeto pa je čisto z malomeščanskim duhom, ki je značilna lastnost vseh srbskih mest; meščani namreč zaničujejo kmetskega človeka še bolj kakor pri nas in ga imajo za največjega bedaka. — Novemu Pazarju manjka železnica, da bi se moglo izkoristiti

vse bogastvo v njegovi bližnji in daljni okolici. Morda je to po eni strani boljše, ker dò zdaj so skoraj povsod, kjer koli se je odpela pot v svet, bogastva skopnela le tujcu v korist, našemu človeku pa v škodo. Morda je radi tega boljše, da Novi Pazar še vedno čaka na železno cesto. Morda se bodo spremenili časi in se bo bogastvo te zemlje izkoriščalo v korist tistih ljudi, ki na tej zemlji žive in na njej delajo?

Ta lepa pokrajina ima toliko bogastva, da je skoraj neizčrpno, in tako ima skoraj neomejene možnosti za napredek in razvoj v vseh panogah gospodarstva. Če se obrnemo od mesta Raške po dolini enako imenovane reke, ki se pri mestu izliva v Ibar, ali pa po dolinah katerega koli drugega pritoka Ibra, tedaj vidimo, da ima vsak kot tu in vsaka dolina svoje posebne krasote, svoja lastna bogastva, ki spe v zemlji in čakajo... Naj le čakajo, pravim; narod raste in se razvija. Zanimci bodo zaživel po teh krajih prav gotovo lepše in dostojnejše življenje kakor pa ga imamo mi, če ne bo, seveda, vse poromalo v tujino...

Naprej od Raške pelje nova železnica po dolini Ibra, ki ima na mnogih krajih ogromne, še neizrabljene vodne sile, ki tudi čakajo... Mestoma je dolina pusta, deloma pa tudi prav lepa in mnogo zanimivejša kot prvi del od Kraljeva do Raške. Gozdovi, grebeni, soteske... Zanimiva in pisana je ta zemlja, ali povsod vidiš izkoriščanje; samo tujec črpa, dočim ostaja seljak na tej zemlji prav tako skromen in siromašen, kakor je vedno bil; seljak, ki je skozi tisočletja varoval in branil to zemljo kakor jo bo varoval tudi v bodoče.

Človeka zaboli pri srcu, ko vidi vse to ob 70 kilometrski poti od Raške do Kosovske Mitrovice.

Kosovska Mitrovica se je v zadnji letih razvila v pomembno gospodarsko središče na Kosovem polju. Danes ima mesto kakih 21.000 prebivalcev. Na Kosovem polju so v deviški zemlji skriti neusahljivi zakladi. Pri Mitrovici se Ibar izliva v Sitnico, ki prihaja od juga in je tu nekakšen rečni trikot; Ibar prihaja od zapada, Sitnica z juga in obe reki tečeta nato skupaj proti severu.

Kosovska Mitrovica je imela po ljudskem štetju iz leta 1931. komaj 11.295 prebivalcev. Ko je mesto dobilo zvezo s svetom, pa se je naglo razvilo. Nobenega dvoma ni, da bo Kosovska Mitrovica v bodočnosti eno največjih gospodarskih središč v naši državi. Tu se križajo tri poti; iz Bosne na Kosovo, iz Metohije v Pomoravje in železna

cesta proti Raški in Kraljevu. V bližini Kosovske Mitrovice je tudi našim ljudem dobro znan svinčeni in srebrni rudnik Trepča, ki je seveda v tujih rokah. Našemu človeku je dovoljeno le težko in trdo, truda polno delo, bogastvo njegove zemlje, vredno milijone in milijone, pa gre v žep tujcu. Človek se zato ne more prav nič čuditi bese-

dam, ki jih je nedavno objavil neki švicarski list: »Jugoslovani — bogat narod siromakov.« Žalostno je to, ali resnično; vsekakor pa ni večjega čuda kakor je to, biti vpricho bogastva siromak. — Vse naše bodoče delo mora imeti zato življenjski cilj, odstraniti našo veliko sramoto: biti siromak ob tolikem bogastvu!

Franc Šebjanič:

Slovenci v Ameriki

Vzroki in nujnost preseljevanja

Marsikateremu človeku, ki preveč enostransko opazuje svet in se še malce noče zmeniti za »železni« življenjski zakon, se zdi izseljenčeva pot z doma v tujino — zgolj usodno in žalostno romanje; drugemu spet obsojanja vreden beg z rodne grude. Ne prvi, ne drugi, morda niti tretji — pa se ne zaveda dejstva, da je to v veliki večini primerov — življenjska nujnost.

Kakor poganja danes neizprosna stvarnost vsakega devetega Prekmurca v Francijo, Nemčijo ali drugam, prav tako je ta ista stvarnost — morda že zdavnaj, morda šele pred petnajstimi, dvajsetimi leti — pognala mnogostevilne Slovence preko oceana v Ameriko.

Zakaj?

Slovenska zemlja kljub svojim prirodnim krasotam in zakladom dobršnemu delu slovenskega ljudstva ni mogla dati kruha; treba se je bilo odpraviti v svet. Vzroki za to so bili predvsem gospodarski in socialni; k temu pa je treba prišteti še večinsko, za poljedelstvo neprikladno navpično oblikovitost in dokaj različno kakovost tal ter naraščanje že tako gosto naseljenega prebivalstva.

V prvi polovici 19. stoletja živi — že tudi dokaj sproletariziran — slovenski kmetijski živelj izredno bedno. Tarejo in žulijo ga tlaka, državni davki in velike dajatve tuji gosposki, ki je bila krut zemljiški gospodar; podložnikova posest v nekaterih primerih ne dosega niti $\frac{1}{16}$ celotne kmetije, cene poljskim pridelkom pa padajo. Beda potemtakem vedno bolj rase, dolgovi se množijo, posebno še ob slabih letinah in drugih nevšečnostih. Le-

ta 1848. ne izpremeni tega dejstva niti tako zvana zemljiška odveza, zakaj v mučni življenjski igri se zamenjajo samo vloge, na mesto gosposke stopi neposredno država. Razmere pa še poslabša že udomačena delitev zemlje na drobno posest (pri podedovanju!); ob koncu 19. stoletja ima dobra tretjina slovenskega kmetijskega prebivalstva manj ko 2 ha posesti (brez Prekmurja in Beneške Slovenije!). Razumljivo je tedaj, da se tako še zmanjša donosnost zemlje in možnost kljubovanja nastalim prilikam; marsikatera kočarska posest pride na boben, pri drugih je to še vprašanje časa. Beg z grude je neizogiben, posebno če še pomislimo, da so ga povzročile tudi čisto lokalne, a vendar odločujoče razmere in dogodki: v Beli Krajini je n. pr. trtna uš uničila donosne vinograde in vzela ljudem že itak malenkostno priliko za zaslužek in preživljanje, drugod spet povodnji, živinske bolezni in najrazličnejše prirodne ali neprirodne katastrofe!

Ker slovenska mesta in mesteca niso mogla sprejeti velikega števila obubožanega kmetijskega prebivalstva in ker takrat Slovenija industrijskih obratov skoroda še ni poznala, se je usmeril tok »kruha in zaslužka lačnih« preko meja slovenske domovine in sicer v tolikšni meri, da je avstrijska vlada prosila duhovnike in župane, naj ljudstvu to odsvetujejo.

Poleg že omenjenih vzrokov pa imajo pri vprašanju izseljevanja odločujočo vlogo še: težnja po politični in verski svobodi, beg pred vojaško službo, premalenkostni zaslužek, pustolovska nagnjenja — lov za zlatom — ter tisoč in tisoč družinskih, osebnostnih razlogov, ki so v marsi-

katerem primeru v bistvu le posledica splošnih neugodnih razmer. Še nobena tako vroča želja slovenskega kočarja pa se verjetno v taki meri ne bi izpolnila nikjer drugje kot ravno v Ameriki, bajnem svetu, ki je v onih časih kakor komet zablislil na evropskem nebu. V deželi »strica Sama« te namreč nihče ni povprašal ali polagal pažnjo na tvoje versko ali politično prepričanje; lahko si se tudi odkrižal vojaške čepice; lahko si zaslužil petkrat in še več kakor doma; odprta ti je bila pot v Kalifornijo in sploh po vsej ameriški celini, zakaj vsepovsod si lahko na svojo pest poskusil z iskanjem zlate žile.

V novejšem času, že po osvobojenju, so se kakemu osebnostnemu razlogu pridružile in sploh vznikle na površje še gorostasne zemeljsko-posestne razmere. Nepopolno in nedosledno, v Prekmurju celo krivično izvedena agrarna reforma še zdaleč ni mogla ugoditi osnovnim življenjskim zahtevam narodovega prirastka; velik del poljedelske zemljiške površine je še danes last tujih plemiških potomcev, veleposestnikov (pri katerih se je celo prekoračila tozadevna zakonska postavka) ter različnih cerkvenih ustanov. — Tako je butnil še poslednji izseljeniški val v Ameriko.

Socialna in gospodarska zla, ki so povzročila pravečato romanje Slovencev v Ameriko, so bila in so še odločilna tudi za stalno, odnosno sezonsko izseljevanje v evropske države; njih dalekosežnost pa je vendarle še najbolj očitna pri prekmurškem izseljevanju, ki nam je v narodnostnem pogledu zadalo najtežji udarec.

Razlaga tujih besed

● **Blokada** je beseda francoskega porekla. Pomeni obstopitev, obleganje, oziroma neke vrste zaprtje, »odžaganje« od ostalega sveta. — Danes, ko v zvezi z angleško-francosko-nemško vojno govori o blokadi skoroda ves kulturni svet, mislimo predvsem na tako zvano pomorsko blokado; to bi naj pomenilo, da je sovražnik z vojnimi ladjami obkolil vsa pristanišča, zaprl vse morske poti in s tem onemogočil vsak dovoz (recimo hrane, vojaških potrebščin) in izvoz (n. pr. poljedelskih pridelkov, industrijskih izdelkov) na svetovni trg. Kaj pa, vprašanje zase pa je izvedba blokade. Zato lahko govorimo namreč o popolni in nepopolni blokadi (ali blokadi z »luknjami«!). — Mimo pomorske, poznamo še tako zvano suhozemsko blokado, ki pomeni obkolitev kake trdnjave, mesta (na nek način je bila pred nedavnim v nemško-poljski vojni blokirana od Nemcev Varšava). Pri tem misli sovražnik zlasti na izstradanje prebivalstva, kar se je v zgodovini že dostikrat zgodilo. — Lahko blokiramo tudi kak stroj, to se pravi, da ga z nečim obdamo in tako zavarujemo pri njem okolico, da so ljudje, ki mu strežejo, brez nevarnosti za nezgode.

● **Isolacija** je latinska beseda in pomeni osamljenje. Večkrat namreč slišimo: — Tega so pa čisto izolirali — ali: — Ta se je pa popolnoma izoliral. V prvem primeru je nekoga osamila, »odžagala« družba, organizacija, v drugem pa se je osamil dotičnik sam, po svoji volji. — Sicer pa se rabi ta beseda najpogosteje v zvezi z mrtvimi rečmi (izolacija betona, žice). Ko se napeljuje v kako hišo elektrovod, mora biti žica izolirana, to je obdana s takim sredstvom, ki preprečuje kratek stik in s tem možnost požara ali pa preprečuje celo težje nezgode, ki bi sicer nastale pri dotiku električne žice.

*Je letos kratek bil predpust,
smo hitro se ženili;
na »Gruda« — naročnino pa
smo čisto pozabili.*

*Veselo sem Velikonoč!
Zdaj spet pomlad prihaja,
in našim naj zamudnikom
denarnice odtaja!*

Zadovoljno velikonočno praznovanje želi svojim naročnikom, čitateljem, sotrudnikom in inšerentom:

„GRUDA“

SLOVENSKA KMETSKA MLADINA NA DELU

Ljutomer

Ptujsko Okrožje kmetjskih fantov in deklet je priredilo v nedeljo, dne 10. marca t. l. uspeli prosvetno-organizatorični tečaj v Ljutomeru, ki je zelo dobro uspel. Na tečaju so bili zastopani tudi številni tovariši in tovarišice iz ljutomerske okolice, kjer še ni naših društev, kakor tudi tovariši iz že obstoječih Društev kmetjskih fantov in deklet. Prav zadovoljnih obrazov so šle tovarišice in tovariši iz Mote, Cvena, Krapja, Veržeja Radoslavcev po uspelem tečaju na svoje domove, saj so s seboj nosili novo spoznanje in prvič so slišali o velikem pomenu in važnosti kmetjsko-mladinskega gibanja. Podrobno poročilo bomo objavili prihodnjč.

Bizeljsko

V nedeljo 25. februarja t. l. je polagalo naše Društvo kmetjskih fantov in deklet obračun svojega dela združeno s proslavo Matije Gubca. Iz poročil je razvidno, da je društvo priredilo v preteklem letu eno tekmo iz kmetjskega dela, tri dramatične predstave, tridnevni prosvetno-organizatorični tečaj, več debatnih večerov, predavanj in dva poučna izleta.

V novi odbor so bili izvoljeni naslednji tovariši in tovarišice: predsednik: Tone Škof, I. podpredsednik: Stanko Iljaž, II. podpredsednik: Milka Škof, tajnik: Viktor Stermecki, blagajnik: Ivan Škof. Pri slučajnostih je spregovoril zastopnik Zveze tov. Jože Danev, ki je pojasnil naloge, ki čakajo kmetjsko mladino v bližnji bodočnosti in bodril še k vztrajnejšemu delu. Sledila je spominska Gubčeva proslava, ki je imela v programu: spominski govor, deklamacije, petje in živo sliko z Matijem Gubcem. Po kmetjski himni: »Zeleni prapor« in slovanški »Hej Slovani« — smo se zadovoljni razšli v prepričanju, da je naše delo plodono in za bodočnost kmetjske mladine silno važno.

Ponikva ob južni železnici

Naše Društvo kmetjskih fantov in deklet je imelo občni zbor v nedeljo 10. marca t. l. Radi odsotnosti nekaterih funkcionarjev in

znanih prilik nismo mogli v celoti izvršiti delovnega načrta, vendar smo se zbirali k debatnim večerom in predavanjem. Članstvo se pridno poslužuje tudi lastne knjižnice, ki prav lepo uspeva. Udeležili smo se vseh prireditev sosednih tovariških društev in tudi tekmovali v kmetjskem delu.

V novi odbor so bili izvoljeni tile tovariši in tovarišice: Jurij Zdolšek, predsednik; Nežica Ratajc, podpredsednica; Maks Drob-njak, tajnik; Anica Korže, blagajničarka. Odborniki: Cilka Ribič, Anica Golež, Eva Korošec, Franc Brglez, Franc Pilpahe, Rudolf Trbovc in Alojz Cigler. Nadzornika: Anton Zdolšek in Franc Stanič.

Zastopnik Zveze tov. Danev je poročal o letošnjem delovnem načrtu in bodril k nadaljnjemu vztrajnemu delu!

Ig pri Ljubljani

Iz naših krajev bolj malo poročamo o delovanju kmetjske mladinske organizacije. Pa ne mislite, da nas ni več. Še smo, delati pa ne moremo, kakor bi želeli, ker nimamo primernih prostorov, kar nam je v veliko oviro, posebno v zimskem času. Že poldrugo leto je od tega, ko je začela Kmetjska posojilnica graditi novo stavbo, v kateri bo tudi dvorana. Ta zgradba še sedaj ni gotova, upamo pa, da bo v letošnjem letu! Potom bomo imeli več možnosti za prosvetno delo in že komaj čakamo, da se naša želja uresniči.

Občni zbor društva se bo vršil drugo nedeljo po Veliki noči, na katerem si bomo določili nove načrte za naše kulturno-prosvetno delovanje.

Šmartno ob Savi

Naše Društvo kmetjskih fantov in deklet je priredilo dne 23. februarja t. l. pri tov. Dovču proslavo Matije Gubca. Po uvodnih besedah tov. predsednika je sledila Jeklamacija tov. Ivana Bolta, ki jo je podal povsem dovršeno. Nato pa je tov. Kačar orisal pomen Matije Gubca za slovensko kmetjsko mladino in namen proslav Matije Gubca, ki jih prirejajo naša društva vsako leto. Za tem je sledila živahna debata, v kateri

smo spoznali, da danes ne živi naš mali človek v nič boljših razmerah kakor je živel za časa kmetijskih puntov ali pred njimi. Čaka nas torej še veliko delo, predno si bomo priborili tako svobodo, kakršno si zamišlja po svoji zdravi pameti naš podeželski človek. Hočemo namreč takšno svobodo, v kateri bomo lahko živeli človeku dostojno življenje. Z udeležbo na proslavi pa smo dokazali, da hočemo slediti Matiji Gubcu z vso voljo in moč za boljše bodočnost slovenske vasi!

Voglje

Tudi iz naših gorenjskih krajev se moramo oglasiti v »Grudi«, ker prihaja med nas v velikem številu. Nekateri naši nasprotniki so mislili, da bo Društvo kmetijskih fantov in deklet razpadlo, obenem pa so si tudi prizadevali, da bi zmanjšali število naročnikov naši priljubljeni »Grudi«. Res je, velike preizkušnje smo morali preživeti v minulih letih, ali volje do dela in zmage ne more nihče zatreti med našim članstvom.

V nedeljo 3. III. t. l. smo priredili prvo predavanje v naši vasi, in sicer je predaval o »Zadružništvu« tajnik Zveze tov. Ivan Nemeč. Pomen zadružništva je obrazložil tako prepričevalno, da so zdaj vsi ljudje spoznali veliko važnost našega delovanja na vasi. Mnogo je bilo treba dela in truda, predno je naše delo našlo odmev pri vaščanih! Ali sedaj upamo, da bo naše prizadevanje bogato poplačano. Dne 3. marca ob 3. uri popoldne se je vsa zavedna kmetijska mladina zbrala pri tov. Antonu Oselju in polagala obračune na V. rednem občnem zboru. Za nadaljnje delo je bilo sprejetih več važnih sklepov, ki so bili poverjeni za izvršitev novo izvoljenemu odboru. Zvezo je zastopal tajnik tov. Ivan Nemeč, ki nam je dal smernice za bodoče delovanje, obenem pa obrazložil življenjski pomen lastne organizacije. Mladina je njegov govor pazljivo poslušala in se za lepe besede iskreno zahvaljuje! Tako je zopet v tovarštvu in slogi potekel lepo uspeli občni zbor našega društva. Domov smo odhajali zadovoljni in s polnimi upi v svojih srcih. Verujemo v našo zmago in v boljše bodočnost! Naj živi vaška skupnost! — Janko Oselj, predsednik.

Očeslavci

Pri nas smo po občnem zboru stopili odločno na delo. V teh kratkih dneh smo pripravili igro »Dekle z rožmarinom«, ki jo bomo igrali na velikonočni ponedeljek pri g. Strniši v Radencih. Tudi v ostalih panogah

prosvete smo neumorno na delu. Poleg debatnih večerov bomo sedaj skušali najprej spraviti v življenje knjižnico, da bo Društvo kmetijskih fantov in deklet res ponos vsem našim vasem očeslavske okoličice. Novi predsednik društva, tov. Štelcer, je s svojim vnetim delom veliko pripomogel k napredku naše mladinske organizacije, prav tako pa zaslužijo tudi mnogi člani vso pohvalo!

Beričevo

V preteklem letu je Društvo kmetijskih fantov in deklet v Beričevem živahno delovalo na vseh poljih prosvete in izobrazbe, zlasti pa smo posvetili mnogo pozornosti dramatik. Dne 11. februarja t. l. smo gostovali z uspehom na Laverci, kjer smo nastopili z Moliérovo igro »Skopuh« na splošno zadovoljnost vseh gledalcev. Sedaj pripravljamo Golarjevo igro »Dekle z rožmarinom«, poleg tega pa še nameravamo uprizoriti tekom te sezone dve dramski predstavi.

Občni zbor našega Društva kmetijskih fantov in deklet se je vršil v nedeljo dne 18. februarja t. l., na katerem smo položili obračun lanskoletnega delovanja. V novi odbor so bili izvoljeni sledeči tovariši in tovarišice: Ciril Grad, Anica Grad, Miha Grad, Jože Kralj, Ivan Zamen, Franc Grahek, Anton Majdič, Ivan Ustinc, Franc Šimec in Ivanka Puhar. Načelnik dramskega odseka je tov. Pavle Zupančič, načelnik propagandnega odseka pa tov. Jože Bregar. Nadzornika sta Jože Grad in Fortunat Špenko.

Na občnem zboru je zastopal Zvezo njen tajnik tov. Ivan Nemeč, ki je ob tej priliki predaval o namenu in važnosti debatnih večerov in samoizobrazbi. Načelnik prosvetno-kulturnega odseka Zveze tov. Jože Danev pa je govoril o pomenu različnih prosvetnih panog za izobrazbo kmetijske mladine.

Sv. Jurij ob Ščavnici

V Domu Matije Gubca je v letošnji zimi bilo precej živahno. V januarju smo igrali z velikim uspehom igro: »Micki je treba moža«, nato smo imeli zopet dve družabni prireditvi, ki sta izpadli v splošno zadovoljnost članov. Pripravljamo se na nove prireditve za letno sezono.

Vsem članom in članicam Društev kmetijskih fantov in deklet, kakor tudi vsem pripadnikom kmetijskega gibanja, želimo vesele velikonočne praznike!

Zveza kmetijskih fantov in deklet
v Ljubljani

Sv. Ana v Slov. goricah

Da se pridružimo kmetско-mladinskemu pokretu, ki zajema že vso Slovenijo, smo si tudi pri nas ustanovili pripravljalni odbor Društva kmetских fantov in deklet, ki ga tvorijo sledeči tovariši in tovarišice: predsednik: Joško Rajh, podpredsednica: Angela Partlič, tajnik: Dušan Murovec, blagajnik: Alojz Bauman. Odborniki pa so: Jožef Lampl, Feliks Komen, Anton Roš, Anton Golobič, Amalija Bauman, Marija Šlebinger, Janez Krauer in Oton Hauk.

Pred kratkim smo vložili pravila za ustanovitve društva in upamo, da bomo tudi mi s svojim delom kmalu sledili vsem kmetским fantom in dekletom, ki že leta in leta delujejo za prosvetni preporod naše vasi!

Občni zbori in igre Društev kmetских fantov in deklet

Očeslavci: Občni zbor se je vršil 18. februarja t. l.; delegat Zveze tov. Vladimir Kreft.

Draga pri Stični: 25. februarja t. l. je bil občni zbor našega društva. Zvezo je zastopal tov. tajnik Ivan Nemeč.

Muhaber: Občni zbor 25. februarja t. l. Delegat tov. dr. France Hočevnar.

Sv. Bolfenk pri Središču: 10. redni občni zbor se je vršil 3. marca t. l.

Moste pri Komendi: Redni občni zbor društva se je vršil 3. marca t. l. Zvezo je zastopal njen predsednik tov. Ivan Kronovšek.

Duplje: Občni zbor društva je bil 3. marca t. l.

Skaručna: 11. februarja t. l. je bil pri nas redni občni zbor.

Šmartno ob Savi: Občni zbor društva se je vršil 10. marca t. l.

Notranje gorice: 27. februarja t. l.: igra »Mlinar in njegova hči«.

Dramlje: 4. februarja t. l.: veseljoigra »Radikalna kura«.

Središče ob Dravi: 18. februarja t. l. gostovanje Dramatskega odseka Društva kmetских fantov in deklet od Sv. Bolfenka z igro »Voda s planine«.

Skaručna: 11. februarja t. l.: igra »Gospoška kmetija«.

Bohinjska Češnjica: 19. marca: igra »Upor Bohinjcev« in proslava Matije Gubca.

Poroke iz naših vrst

Beričevu

26. februarja t. l. se je poročila tovarišica **Francka Grad** z gosp. **Jožetom Hočevnarjem** z Vrhnik. Nevesta je bila agilna in zvesta članica našega društva ves čas od ustanovitve in želimo, da bi tudi v bodoče ostala zvesta kmetски misli in naklonjena našemu delu. V zakonu pa želimo novoporočence-ma mnogo sreče in zadovoljnosti!

Ig pri Ljubljani

Letošnje leto smo zopet izgubili dve marljivi sodelavki. Poročila se je tov. **Tončka Hitejčeva** z g. **Pavlom Sušnikom**, poštnim uradnikom v Zagorju in tov. **Pavla Kraljič** s tovarišem **Alojzijem Šuštaršičem** iz Iške vasi. Vsem želimo v zakonu obilo sreče!

Koledar »Kmetovalca«

Uprava »Kmetovalca« je s februarsko številko razposlala vsem svojim naročnikom brezplačen mesečni stenski koledar. Ta koledar predstavlja med Slovenci novost, ki bo gotovo vzbudila dosti zanimanja. Na mesečnih listih so namreč po kmetijskih panogah razvrščeni opraski v gospodarstvu, katere naj izvrši kmetovalec v dotičnem mesecu. Za posebno važna dela v gospodarstvu so na drugi strani priobčena še podrobnejša navodila; prikazane so tudi slike raznega koristnega kmetijskega orodja. Koledar je zelo okusno izdelan in vsak mesečni list je okrašen s prikupnimi pročelnimi slikami iz kmetiskega življenja.

Uredništvo »Kmetovalca« je izdalo ta koledar z namenom, da bo naročnike lista skozi vse leto opominjal na važnost strokovnega izobraževanja potom čtiva, posebno »Kmetovalca«, kakor tudi na nujnost načrtne ureditve gospodarjenja in vsled tega na pravočasno in smotno opravljanje raznih opravil v vseh panogah kmetijstva. Te opozoritve bodo služile kmetovalcem kot pobude za samostojno razmišljanje in če bodo koledarju dodali še pripombe z ozirom na potrebe lastnega gospodarstva, kakor priporočila uredništvo, bo tako dopolnjeni koledar postal v resnici temeljiti svetovalec in

opominjevalec za vsakega kmetskega gospodarja.

Važnost koledarja bodo gotovo spoznale tudi razne prosvetne institucije, ki širijo med ljudstvom strokovno-kmetijsko izobrazbo. Zato naj bi ga imele vse ljudske in nadaljevalne kmetijske šole na podeželju, ker jim bo koristen pripomoček pri razporeditvi učne snovi.

Ta koristen koledar sprejme brezplačno vsak naročnik »Kmetovalca«. Ker znaša na-

ročnina »Kmetovalca« le din 25.— letno, si naj list naroči vsak napreden kmetski gospodar!

Zelo ugoden prostor za trgovino in gostilno pri Sv. Neži nad Tržičem in v Kamenju pri Bohinju.

Poizvedbe pri Kmetiski posojilnici v Ljubljani.

KMETSKA ŽENA IN DEKLÉ, ZA NJENE ROKÉ IN SRCÉ

Mlademu rodu za Veliko noč

Draga tovarišica, ali si tudi Ti kdaj razmišljala o usodi nas, mladih ljudi? Ali ni z vami največkrat tako, kakor da ste vsemu v napoto? Res je, da v knjigah in časopisih tako lepo pišejo o mladini, ki je »upanje in bodočnost vsakega naroda«. Toda v resničnem življenju zaslediš prav malo tega: za mlade ljudi ni niti dela, niti zaslužka, niti resničnega razvedrila. Razočarani so zaradi neizpoljenih želja in si skoro ne upajo delati novih načrtov. Fantje in dekleta odhajajo v svet; po »srečo«, ki je doma niso našli in ne malo se jih tam za vedno izgubi.

In vendar bi bilo vam mladim ljudem dovolj, če bi mogli živeti v pravem pomenu besede, mirno živeti, in si s poštenim delom služiti vsakdanji kruh!

Moram reči, da so skromne vaše zahteve. Zakaj tega nimate? Če si že kdaj razmišljala o tem, tovarišica, si mogoče prišla do enakega zaključka kakor jaz.

V današnjih razmerah si je treba vse priboriti. Uspešno pa se borijo le množice, borba posameznika je kakor »glas vpijočega v puščavi«. Ali se mladi ljudje tega zavedate? Pokazali nam bodo to zgledi iz resničnega življenja. Misli si dvojico mladih ljudi, loči ju prepričanje, ki ga imata o svetu in življenju, zato se udeležujeta v različnih družtvih. To ni nič hudega. Toda med njima vlada nezaupanje — celo sovraštvo, kljub temu, da ju žene k delovanju ista volja do dela in želja po napredku, kljub temu, da imata oba smisel za vse, kar je na svetu le-

po, dobro, pošteno in pravično. Kdo je zasejal med njiju seme nezaupanja in sovraštva?

To ni primer, ki sem si ga izmislila. V mestih in na deželi opazuješ lahko vsak dan, kako se dragocene mlade sile izgubljaajo v medsebojnem nasprotovanju. Prav mladi ljudje so zaradi svoje borbenosti celo nosilci nam vsem dobro znanega boja dveh taborov. Ne glejmo samo po drugih; priznajmo, tudi mi sovražimo in napadamo mladino drugega tabora.

Ali nisem že prej rekla, da bi hoteli vi mladi ljudje samo mirno in pošteno živeti in da bi hoteli zgraditi pokolenju, ki pride za vami, lepše življenje? Kdo pa so prav za prav vsi tisti, ki to hočejo? — Pojdi in poišče mi mladega človeka, ki tega ne bi hotel! Veliko pa jih je, ki bi bili celo pripravljene tukaj nekaj žrtvovati za to. Toda, kdor misli, da bo to dosegel, če bo mladino drugega tabora napadal, je zaslepljen. Krivda za to ni na vas mladih, krivda je na nas, ki vas vzgajamo in imamo za vzgojo ali premalo časa ali premalo znanja. Največ krivde pa je na delovanju tistih ljudi iz prvega in drugega tabora, katerim se zdi, da so poklicani, da »sodijo« mladino. Vodili so vas in vas še vodijo tako, da so postavili med vas umetne pregrade, namesto da bi vam odkrivali vašo pravo vlogo, ki jo imate na svetu, in vas združevali po načelu, v slogi je moč!

Zakaj tega ne storijo, vprašuješ? Zavedati se moraš, da je borba mladine borba

proti vsemu, kar zavira resnični napredek, kar tlači in izkorišča delovne ljudi, da ne morejo razviti vseh svojih sil. Zato gre borba mladine vzporedno z borbo delovnih ljudi za svoje pravice. Tega se vsi, ki živijo od drugih žuljev, dobro zavedajo in če se hočejo zavarovati, morajo oslabiti tudi borbenost mladine. To pa najlažje storiš, če mladino naščuvaš, da se grize med seboj, namesto da bi se združila proti svojemu skupnemu nasprotniku. Izrek, kjer se prepirata dva, tretji dobiček ima, je sicer že star, a tudi v modernih časih je bila že ponovno dokazana njegova resničnost.

Dostikrat ni mogoče presoditi, kdo od tistih, ki mladino razdvajajo, dela to zavedno; jasno pa je, da je razdvajanje mladine neodpustljiv greh, ne samo napram vam

mladim, temveč napram vsem tlačnim in ponižanim.

Kaj misliš, tovarišica, ali bi ne bilo dobro, da tudi drugim povemo, kako je s to stvarjo. Marsikatera od nas, pa tudi od vas mladih, se tega še ne zaveda. Zelo bi želela, da bi to resnico dojele vse kmetske žene in dekleta. Že po naravi se lažje približamo ljudem, posebno mlademu rodu, in imamo sposobnosti, da vplivamo na svojo okolico.

Sedaj za Veliko noč je kaj primeren čas za to. Nočemo velikonočnih voščil, katerih besede so prazne in z ozirom na čas celo žaljive. Hočemo iskrenih, prijateljskih besedi, ki nas vzpodbujajo. Vsem mladim hočemo povedati resnico o tem svetu, da bodo šli z voljo, z veseljem, brez malodušja na delo za resnično vstajenje naše mladine.

Za bodoče MATERE

Najbolj čista žena ni nikdar dovolj čista!

Nešetokrat sem že slišala izjavo nekega zdravnika: »Najbolj čista žena ni nikdar dovolj čista!« In res je tako. Poleg znojenja, ki se pojavlja pri nekaterih bolj, pri drugih manj, nastopijo pri ženah že po naravi tudi druge stvari (n. pr. delovanje spolnih organov), radi katerih mora žena, kolikor ji je največ mogoče, zadostiti zahtevi po temeljitem umivanju. Težko je le, da se tega ne zavedajo vsa dekleta in žene.

Naš namen je, doseči, da se bodo vsaj nekatere naše čitateljice oprijele nasvetov, ki jih navajamo! Verjemite, da je težko poslušati pripombe moških o tem in onem dekletu, ki je sicer lepo opravljeno, toda duh, ki prihaja od nje, jo pokaže v pravi luči. Marsikatera se je že najbrže sama o tem prepričala. Duhu po znoju ali umazanem perilu se pridružuje še duh menstruacije (mesečnega perila) ali pa še kako izločevanje žlez. To so pojavi narave! Toda žena ali dekle se mora zavedati, da ji je prav zato v tem času potrebno največ čistoče, tople vode in mila!

Nekatere se boje, da se ne bi prehladile. Napačen in škodljiv je tak strah! Pri izločevanju neoplojenega ženskega semena se odstranjuje vsa nesnaga, ki se nabira v že-

ninem telesu. Če pustimo, da se vse to nabira na zunanji strani spolovila, ne da bi z umivanjem, z vodo in milom, to odstranile, je jasno, da se prične nesnaga razkrajati, kar povzroča smrad in vrhu tega še nevarnost, da radi zanikrnosti prodro bacili v maternico, povzročijo vnetje in s tem težke bolečine. Res pa je tudi, da v času, ko imamo menstruacijo, ne smemo umivati nog ali spodnjega dela telesa z mrzlo vodo.

Tudi sama sem bila prav v času, ko je treba dekletu nuditi navodil in naukov, brez vsakega svetovalca in sem v mnogih primerih napačno ravnala. Sram me je bilo, pa sem se skrivala, oprala podveze na skrivaj (kako so bile oprane), umivala se z mrzlo vodo in da bi drugi ničesar ne opazili, sem se že drugi dan po dobljeni menstruaciji šla kopat. Posledice pa niso izostale! Odstranimo nepotrebni strah in sramežljivost! Seveda, o takih stvareh pa zopet ne govori povsod in z vsemi! Če se boš vsega tega sama zavedala, boš vzgojila tako tudi svoje hčerke. Bolje je, da ti tak nasvet dá mati ali najbližji človek, kakor pa, da ti vse to pokaže v kaj čudni luči družba!

Ko dekle dozori, t. j. ko dobi prvič menstruacijo, bodi prva skrb nje same ali ma-

tere, da si nabavi **podveze**. (Pod zaglavjem za ročna dela v prejšnji številki boš našla navodilo, kako si jih poceni sama napraviš.) To je prav tako važen del perila kakor srajca ali hlače!

Vsako dekle jih naj ima 10 do 12. Tiste, ki imajo močnejšo menstruacijo, pa seveda več. Podveze naj bodo čisto oprane in zlikane! V času menstruacije jih menjaj vsaj dvakrat na dan. Poudarim vsaj! Po uporabi, t. j. po končani menstruaciji, jih takoj operi. Namочи jih v mrzlo vodo, pozneje pa v mlačno raztopino sode in pusti, da se nekaj časa namakajo. Potem jih v mlačni vodi dobro izperi, mili in temeljito prekuhaj. Sveže madeže najlažje odstraniš. Najbolje je pa, da imaš podveze vedno sveže in pripravljene v omari.

Umivanje. Ko si menjaš podveze, se po možnosti takrat tudi umij! Vsaj dvakrat na dan! V umivalnik ali posodo, ki jo imaš samo za to, nalij precej mlačne vode! Mila ne sme manjkati. Najboljše je navadno milo, ki ga imamo za pranje; pripravi si tudi snažno, belo krpo in obrišačo. To imej v tednu čišče vedno na svojem mestu. Umij se temeljito; ne boj se prehlada! Podveze redno izmenjaj, pa se boš izvrstno počutila! Naj te ne bo sram umivanja, temveč smradu!

Nikakor pa ne gre, da bi uporabljale v ta namen kakršne koli nerabne cunje, ki se potikajo po kotih. Vedeti moramo, da je notranjost maternice velika rana, ki krvavi in da sem ne sme umazanija. Dekle naj se v času mesečne čišče čuva, kolikor pač more, naporenega dela, zlasti težkega vzdigavanja, kolesarjenja, kopanja v mrzli vodi itd. Čez dan naj večkrat malo počiva!

Nekaj dobrot za praznike

● **Telečji zrezki v omaki s praženim krompirjem.** — Telečje meso zreži na tanke kose, jih potolci, osoli in z obeh strani na vroči masti rumeno popeci. Pečene daj na krožnik; na masti zarumeni moko in jo zalij z vodo, da dobiš srednjegosto omako. Prideni poper, malo kisa in nekaj žlic smetane. Če imaš paradižnik, boš z njim lahko zelo izboljšala okus. Ko je omaka gotova,

deni vanjo zrezke in pusti, da se še kake četrt ure kuhajo. Zraven daj prazen krompir, cel krompir ali kaj podobnega.

● **Rezanci s svinjino.** — Široke rezance skuhaj v slanem kropu, jih odcedi, polij z mrzlo vodo in odtečene vsiplji v vročo mast, kjer si prej sprazila precej drobno sesekljane svinjine. Premešaj in polij s smetano, v peči popeci in daj s solato na mizo.

● **Vinska juha za bolnike.** — V kozico daj 1 kozarec vode, 1 kozarec vina in 5 sladkorjev. V skodelici vmešaj 2 rumenjaka z malo žličko moke in 2 žlicama mleka. To prilij vinu, ko bo vrelo. Ko še enkrat zavre, je juha gotova.

● **Omletna potica.** — Iz jajc, moke, mleka in soli napravi testo in speci omlete ali palačinke.

Prekajeno svinjino drobno sesekljaj, prideni ji kako jajce, poper, sol, malo drobtin in toliko smetane, da dobiš tako zmes, s katero boš lahko mazala. Kozico, omletne velikosti, namaži z mastjo, položi vanjo omleto, namaži jo s svinjskim nadevom, navrh daj drugo omleto, jo zopet namaži in tako dalje do vrha kozice. Zadnjo omleto dobro polij s smetano, v kateri si zžvrkljala 1 jajce. Jed potisni v peč in peci $\frac{3}{4}$ ure. Razreži kakor torto in daj s kako solato na mizo.

● **Jabolčna pita.** — Iz 1 l moke, 4 žlic surovega masla, 2 žlic sladkorja, 1 kozarca smetane, nekaj žlic vina in limonine lupine napravi testo in ga daj počivati.

Posebej zriblji lepo oprana jabolka na rezance ali listke in jih z vinom in sladkorjem dobro poduši, da se bo vsa tekočina posušila. Polovico testa razvaljaj za nožev rob debelo in ga položi v malo namazan pekač. Po testu potresi pripravljena jabolka in jih pokrij z drugo polovico razvaljanega testa. Pomaži z jajcem in speci. Razreži na male koščke, potresi jih s sladkorjem in daj na mizo.

● **Beljakov kruh.** — Iz 10 beljakov (ki so ti ostali od kvašenega testa) napravi trd sneg. Primešaj mu 7 žlic sladkorja, 8 žlic moke in 3 žlice staljenega surovega masla, prilij po kapljicah, prideni vanilijo in limonino lupino ter s kuhalnico dobro premešaj. V pomazanem pekaču speci, zreži na tanke kose, ki jih v peči posuši. Posušene povajljaj v sladkorju.

Kdor si je toplo grede že oskrbel, ima sedaj že prav gotovo godne rastlinice za pikiranje. Kapusnice (zeljnice), ki smo jih pred štirimi ali tremi tedni vsejali, bodo za pikiranje po Veliki noči kot nalašč pripravne. Kdor pa nima tople grede, naj vseje seme potrebne zelenjave, ki smo jo opisali v zadnji številki »Grude«, v zaboje, katere pustimo v toplih prostorih (hlevu, svinjski kuhinji in podobno). Tudi na ta način se lahko vzgoji doma dobre sadike, zlasti paradiznik, papriko, solato, zelje in razne vrste cvetic. Letos bo čas za saditev in setev zelenjave radi dolgotrajne zime zelo pozen. Pomlad bo letos naglo nastopila in takrat bo treba imeti vse pripravljeno, da bo dom oskrbljen vselej in ob vsaki priložnosti z vsakovrstno zelenjavo. Pripomniti moramo, da je povrtnina zelo zdrava hrana, ki lahko preživi skozi pozno pomlad, poletje in jesen vso družino.

Pri setvi v tople grede in zaboje moramo paziti, da toplota ne bo previsoka, ker potem rastlinice prenašlo poženejo in pozneje niso sposobne za presajevanje.

Mlade zelenjave, oziroma sadik ne smemo prehladiti. Zalivati jih moramo z enakomerno mlačno vodo, ki jo n. pr. doseže voda na močnem poletnem soncu v kakšni večji posodi. Poleg zelenjave, ki smo jo navedli v zadnji številki, še pride v poštev naslednje:

- **Fižol**, zlasti stročnati nizki, ki ga posejemo v večkratnih predsedkih na tri tedne, tako da imamo skozi vse leto zeleno stročje na razpolago. Priporočljivi sorti sta: Roza in Saksa. Od poznega in visokega fižola je priporočljiv: Cipro, Dan in noč, Prezident Roosevelt in Češnjavec. Od poznih nizkih sort je priporočljiv: Henrikov orjak in Nizki rumeno stročni.

- **Mesečne jagode** sejemo v marcu v lončke ali zaboje in jih ob prvi priložnosti v maju presadimo na prosto, lahko pa tudi prej, tako da že koncem maja rodijo. Imajo okus gozdnih jagod. Dobre sorte so: Baron Solemacher, St. Štefan, Rügen in Orjaška mesečna.

- **Grah** mora imeti vsako gospodinjstvo, zato si ga preskrbimo in sejemo v večih predsedkih za dva pednja oddaljenih vrstah. Dobre zgodnje sorte so: Nizki in visoki Fürst in Bismarck. Od visokih poznih sort je zelo dober Debelostročnati in Moerheim; od nizkih pa Buchsbaum. Nekaj sort pa smo priporočili v zadnji številki »Grude«.

† Pavel Bobnar:

Odpoved*

*Moja bilà si v pomladi cvetoči,
skupaj o sreči sva sanjala vroči;
zvesto ljubezen obetala si,
gledala v moje žareče oči.*

*Ah, le prekmalu usoda nemila
vmes je prišla in je naju ločila;
strašna dviguje med nama se stena,
ljubezen umorila je burja ledena.*

*Vse je minilo in zdaj sem ves sam,
do tvoje ljubezni nazaj več ne znam;
mi v prsih uvenel življenja je cvet,
ljubezni zastrta pomladna je sled.*

*Ničesar, ničesar si več ne želim,
glej, svojo boleost sam viharjem kričim.
Pomlad se vzbudi; vsem prinese vstajenje,
le v meni je strta mladost in življenje.*

* Med tem, ko je bila pesem poslana v tisk in po zaključku »Grude«, smo prejeli obvestilo, da je tov. Pavle Bobnar, naš zvesti so-

trudnik, preminul. Pesem »Odpoved« je napisal komaj nekaj dni pred svojo smrtjo, ko je že nekako slutil, da ne bo premagal težke bolezni in se je odpovedal življenju. O pokojniku bomo napisali obširneje v prihodnji številki.

✦ Ljuba Davidović

Pretečeni mesec, 19. februarja, je umrl v Beogradu znani srbski politik Ljuba Davidović. Vredno je, da o tem politiku — možu poštenjaku, napišemo nekaj besed.

Pokojni Ljuba Davidović se je rodil leta 1863. v Vlaški v Srbiji. Gimnazijo in vseučilišče je obiskoval v Beogradu in postal profesor matematike (računstva) in prirodoslovne vede. Služboval je na raznih gimnazijah v Srbiji.

Razmeroma pozno se je odločil tudi za politično delovanje in je bil prvič izvoljen za narodnega poslanca, ko je bil star 38 let. Najprej je pripadal srbski radikalni stranki, leta 1902. pa se je od njih ločil in s svojimi političnimi prijatelji ustanovil Samostalno demokratsko stranko, ki ji je bil predsednik in voditelj do svoje smrti.

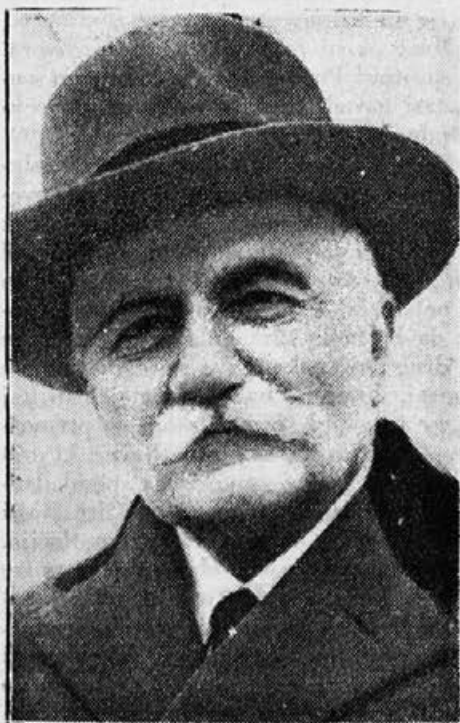
Prvič je postal minister za prosveto leta 1904., v naslednjem letu pa predsednik takratne srbske Narodne skupščine. Pozneje je bil tudi večletni župan v Beogradu.

Ko se je po svetovni vojni njegova stranka razširila še na druge pokrajine, je postala močnejša in zato tudi njegov vpliv mnogo večji. Leta 1919. je postal prvič, l. 1924. pa drugič predsednik vlade. V Jugoslaviji je bil nato še dvakrat minister za prosveto in ima brez dvoma velike zasluge za razvoj našega šolstva. Zlasti je treba omeniti, da je kot prosvetni minister stavil vladi predlog za ustanovitev vseučilišča v Ljubljani. S tem smo dobili Slovenci lastno univerzo, ki je za splošno povzdigo slovenskega naroda neprecenljive važnosti.

Nadalje je sodeloval tudi pri sporazumu med Hrvati in Srbi in je bil za težnje Hrvatov zelo dostopen.

Pokojni Davidović je bil po svojem značaju velika dobričina in poštenjak, kakršnih najdemo zelo malo med politiki. Po

utrjenem običaju (tradiciji) pokopljejo zaslužne ali nezaslužne politike in druge večje osebnosti na državne stroške. Pokojnik je to že vnaprej odklonil in si v poslednjih letih prihranil potrebno vsoto za pogrebne stroške. V nasprotju z nekaterimi drugimi politiki, ki si v kratkem času nagrabi v eni ali drugi obliki ogromno premoženja, je predstavljala vse Davidovićevo premoženje, za sedanje prilike le skromna hiša v predmestju Beograda.

Ljuba Davidović je bil radi svoje preprostosti, poštenosti in velikih zaslug izredno priljubljen in ga bodo vsi, ki so poznali njegovo vzgledno javno delovanje, ohranili v lepem spominu!

Mežnar Brkljač

Nekateri možakarji in fantje so stopili še h Kladniku, da so si pri topli peči ogreli premrle ude, znancem in prijateljem pa je rad postregel z domačo slivovko, da so si »privezali dušo« in se oteščali. Medtem so si pripovedovali novice in razpravljali o gospodarskih in političnih dogodkih. Po razgovoru, in ko so se do dobra odgreli, pa so pohiteli za odišlo množico.

Med potjo ni bilo drugega govorjenja kakor o kračah. Ženske so vpile in kričale, ker drugače bi se ne razumele, saj smo stopali drug za drugim po ozki zasneženi gazi. Veter je bril in rezal ušesa, pod nogami pa je škripalo kot da bi imeli vsi čevlje na škripovce.

Mraz pa ni prav nič oviral razgovora. Nasprotno! Posebno ženske so bile po svoji stari navadi tiste, ki so imele največjo besedo.

Nastavljal sem ušesa in napeto poslušal, kako so, zlasti klepetulje, obirale svoje sosedje in znanke. Seveda, ne brez vzroka! Ta je rekla, da ne more dati več kot ene krače, nesla pa je tri, samo da se je pobahala! Druga je zopet napovedovala, da bo nesla štiri, dala je le eno. Prve in druge so enake. Prve so se postavljale poprej, druge pa bahale pozneje! In kaj so vse iznašale! Najbolj skope so premožne, — kar po eno so nosile. Revne, ki premorejo za koline samo enega spomladanskega prašiča, so pa nesle vse štiri. Rajši stradajo, samo da se v darovih ne ločijo.

Težavna pot je bila ob živahnem pogovoru še kar prijetna. To je užitek, če poslušas ženske, posebno kadar se razvnamejo! Nikoli jim ne zmanjka! Vse slabosti vidijo — pri drugih — in jih oberejo do kosti. Kakor hitro prestopijo cerkvena vrata, se ne čutijo več vezane, ne radi pet cerkvenih ali deset božjih zapovedi; sedem poglavitnih grehov pa niti ne upoštevajo, kot da bi jih nikoli ne bilo. Takšni so ljudje! Če govoriš z njimi so s teboj, ko pa jim pokažeš hrbet, lop po tebi!

Ko so ženske obdelovale darovalce, so se pa še z večjo ognjevitostjo lotile krač. Niso se mogle prečuditi, kje se jih je vzelo toliko?! Sedem velikih košev, kakršne rabimo za nasteljo — to je za cel voz svinjskega mesa! Dobro so vedele, da ga prodajajo, trdile pa so tudi, da se suhe krače sčasoma še bolj in zelo osušijo! Ja, če bi se vse prodale, posebno dandanes, ko je tako drago meso, to bi bilo denarja! Kaj vse bi se dalo urediti in napraviti za cerkev sv. Antona. Tako pa vse skupaj malo zaleže! Krače nosimo skupaj leto za letom in nikjer se ne pozna naše razumevanje in dobrotljivost, nikjer naše nagnjenje za sveto stvar. Cerkev je kljub temu zapuščena kot da bi bili sami brezbrizniki ali celo neverniki. Saj veste, da se dober gospodar že na zunaj lahko presodi, po cerkvi pa verniki. Kaj neki porečejo naši sosedje in romarji, kadar pridejo iz vseh oddaljenejših krajev?! To nas lahko obrekujejo! Ves svet bo že vedel za našo zanikrnost, izgubili homo dober glas, saj

smo bili do zadnjega znani; daleč na okrog se je cenila naša pridnost in skrbnost, pa čeprav smo v revnih, zapuščenih krajih. Se je že našel tu pa tam kakšen obrekovalec, ki nam je v svoji zlobi podtikal, »da je sveti Anton tam, kjer je Bog s praznim žakljem mahal!«.

Tisto, kar nam fantje iz sosednjih župnij podtikajo, pa si ne jemljemo prav nič k srcu. Pravijo, da nas v pozni pomladi preganja lakota in da ne kurimo kresov radi kresnega dne po vrhovih, pač pa okoli ječmenovih njiv, da prej dozori.

Res je v naših krajih bolj trda; toliko pa zopet ne, kakor govorijo. To se vidi že iz tega, koliko darujemo krač, katerih nam nekaj le še ostane za lastno porabo.

Prišli smo že do ceste, ki preseka pot od sv. Antona in zavili mimo smrečine po strmem pobočju. Ženske so venomer godrnjale, da krače prav nič ne zaležejo.

»Pa ne mislite morda na gospoda župnika,« vpraša rahlo sključena žena. »Kaj še, kdo bo to mislil in pravil,« se kar v trumi obregnejo ženske. Kar zavrelo je med njimi in razburjenje se je stopnjevalo bolj in bolj. Na ves glas je dopovedo-

vala ena izmed njih, da je župnik silno dober človek, tako dober, da ga še izkoriščajo. Zamerijo mu pa, ker je preveč zapljiv in površen. Marsikaj bi lahko preprečil in mnogo prihranil naši podružnici. Tako pa samo mašuje, ostalo pa od konca do kraja vodi in odloča mežnar Brkljač. Dobrika se župniku in se mu hlini, na dolgo in široko mu dopoveduje, kaj in kako je pametno ukrenil. On pa mu vse verjame in prepušča, da gospodari po svoji glavi.

Tu bo treba nekaj ukreniti. Župniku je treba dopovedati, da tako ne gre naprej. Mežnar naj bo mežnar, župnik pa župnik! Vsak naj ima svoje delo, vsak svoje skrbi in vsak tudi svojo odgovornost. Tako pa niti ne vemo, na koga bi se bolj jezili in na koga bi valili večjo krivdo in odgovornost. Župniku je po eni strani ne moremo, Brkljač pa je zvit in potuhnjen in se izkoplje na tak ali tak način iz vsake zagate. Če je kdo kriv, on ni nikoli. Že najde opravičilo in se izmota. Le naj mu kdo kaj reče, to ga bo nahrulil in oblajal! In če se mu enkrat zameriš, te ne bo kar takole pozabil! (Dalje prihodnjič)

Ivan Nemeč:

SREČA V VALOVIH

P O V E S T

Nadja te premetene fantovske igre niti opazila ni, ker je Ranko bil močnejši od vseh. Igrala je z vsakim, ki se je pridružil v kolo, govorila in se iskreno veselila življenja. Nadja niti ni imela časa premišljevati o tem. Njena notranjost ni poznala tistih grenkih človeških slabosti, zato je njeno lice izražalo neko toplo in odkritosrčno prijaznost, ki je premagala vsakega človeka.

Po prvem mraku je igranka prenehala. Mladina je odhajala na svoje domove; fantje so vabili in se redno priključevali, ker je bilo vabilo deklet močnejše.

Ranko in Nadja sta zavila skozi kostanjev drevored in počasi stopala proti Nadjinemu domu. Večer je bil v drevoredu še bolj mračen. Listje je v sapi šumljalo in dražilo mlada človeka, ki sta šla po poti prvih začetkov resnega življenja. Ranko je

Nadjo poljubil. Njena sveža usta so se oprijela Rankovih kakor sočna rdeča oranža...

Noč, ki je med tem zagrnila Bezdane in vso Bačko daleč tja čez Donavo v Baranjo in naprej..., je čarobno vplivala na svežo nedotaknjeno mladost, ki je zagorela kakor plameni dveh ognjev. Nadja je ovila roke še tesneje okrog Rankovega vratu, vroča ustna mu je pritisnila na usta in ljubezen človeka je v najčistejši obliki zapela svojo zmago v tiho noč. Tukaj ni bilo hinavščine in hlinjene pobožnosti. Niti senca ni padla na lepoto, ki jo je ustvarila narava za ohranitev človeka. V kostanjevih kronah je šumljala nočna sapa in božala vroča lica Nadji in Ranku, ki sta se počasi bližala domu. Tesno sta se stisnila drug k drugemu in zastrmela v zvezde, luna pa se je prešerno

smehljala izza bežečih oblakov. Zopet sta stopila in obstala, Nadjino belo lice je bilo okrašeno s svežo rdečico, ki se je v lunini svetlobi prelivala v zlatordečo barvo. Obstala sta pred Nadjinim domom, ki je pošiljal svetlobo skozi okna v noč in se prijazno smehljaj Nadji in Ranku. Smehljaj se je dom, smehljala se je luna in zvezde so prikimavale. Smehljaj se je Ranko, smehljaj je krožil tudi na licu Nadje in se prelival na fanta, ki je stal pred njo kakor vaški hrast.

Ranko je bil res močan in velik; najlepši fant v Bezdanu; poleg njegove moči in velikosti pa je bil tudi po srcu dober, kakor bi ga narava nalašč ustvarila za Nadjo.

»Lahko noč, Nadja!«

»Lahko noč, Rane! — pridi jutri! Lahko noč, moj fant!«

Nadja je tiho stopila v hišo in našla očeta pri časopisu.

»Dober večer, oče!«

»Ti si, Nadja! — Malo pozno prideš!«

»Bilo je tako lepo, oče, nisem mogla prej! Ranko je prišel z menoj, tako je bilo lepo... da, oče, saj me ne boš kregal... oče...«

Škrbić je pogledal globoko v dekletove oči in Nadja ni umaknila pogleda. Strmela sta drug v drugega, nakar je Škrbić počasi zamrmral:

»Srečo ti želim, Nadja!«

»Oče!«

»Da, Nadja!«

Nadja je sedla očetu na kolena in mu zagrebla roke v sive lase, po licu pa sta ji pritekli debeli solzi.

»Hvala ti, oče!«

»Nadja! Škrbićeva kri nikdar ni lagala, nikdar ni bila hinavska, zato mi bo lažja smrt, ko vidim, da se tudi v tebi nisem zmotil!«

Nadja je tesno objela očeta, v licu pa sta ji žareli dve modri očesi in se zlivali z resnim licem moža, ki je občutil z vso silo, da dolguje izredno mnogo naravi, ker mu je poklonila Nadjo.

»Sedaj pa pojdi spat, Nadja! Jutri bo treba na delo, kuhinja te čaka. Materi ni nekaj dobro.«

»Grem, oče, samo mleko še popijem. In ti?«

»Kmalu pridem za teboj; kar pojdi, Nadja!«

Dekle je stopilo v kuhinjo in popilo svojo običajno merico, nato pa skozi pol odprta vrata voščilo očetu:

»Sladko spi, oče!«

»Bom, Nadja; lahko noč!«

»Lahko noč!«

Škrbić je nato obrnil časopis in hotel pogledati še dnevne vesti, pa mu je pogled nehote splaval proti vratom. Lice se mu je raztegnilo v širok smehljaj, dvignil se je in upihnil luč. Skozi okno je posvetila luna; med slačenjem pa je Škrbić, potopljen v sladke misli, mrmral:

»Moja kri je spregovorila!...«

2.

Po Nadjini in Rankovi poroki je minulo že dobrih deset mesecev in v Škrbićevi družini se je z mladim možem pričelo novo življenje. Na vseh koncih je bilo opaziti Ranka in njegovo moč. Vsako delo je bilo pravočasno in v redu opravljeno. V vsej družini ni bilo nikdar jeze in prepira, da so že sosedje pričeli imenovati Škrbićevo domačijo tihi dom.

Nekaj hrupa je vzbudil v hiši veseli dogodek, ki je Škrbića, tistega grčavega moža, ki nikdar ni poznal, kaj pomeni pijanost, tako razveselil, da ga je dobil nekoliko pod kapo, njegovo hrapavo grlo pa je pelo:

— Roža rodila je rožico malo,
kakor zlatica je ličee zalo. —

Nadji se je rodila hčerka, ki so ji dali po Škrbićevi želji isto ime.

»Naj se imenuje po materi, naj nosi njeno zdravo ime. Bodi mi deklič tako zdrav kakor je tvoja mati!« se je raznežil Škrbić in božal drobno telesce, roka pa mu je drhtela od sreče.

»Oče, ali nisi hud, da ni fant?« ga je boječe vprašala Nadja in zaprla oči.

»Ne, Nadja! Skoraj bal sem se, da bi bil fant. Strah me je bilo radi tega, ker bi se lahko zgodilo, da fant ne bi bil takšen kot si ti. Ne vem, če imam prav, toda — prav je, da je prišla nova Nadjica na svet.«

Nadja je odprla oči, pogledala očeta, v srcu pa ji je zagorela taka toplota, da bi ga objela in poljubila. Hotela se je očetu odolžiti za njegovo dobroto. Kar strah jo je obšel, če bi jo kdaj oče grdo pogledal. Bojaznen pred očetovim mnenjem radi otroka je zdaj izginila in njene oči so s ponosom zrle v zibelko, kjer je mali črviček sladko spal. Očetov in Nadjin pogled sta se za trenutek srečala ob zibelki in se oba zčila v izraz nepopisne sreče.

Mati je prinesla hčeri kosilo; tudi Ranko je stopil v sobo in na mah je bila zbrana vsa Škrbićeva družina. Mato se je nekaj časa obračal med zibelko in Nadjo, nato pa menil proti Ranku:

»Ti kar prisedi, dokler je obed vroč, moram še nekaj pogledati pri kobili!« Škrbić je vrgel pogled na Nadjo in odbrzel skozi vrata. V njegovi notranjosti je bilo namreč nabranih precej čustev, ki jih ni hotel pokazati zetu, ker se je bal, da bi s tem pokvaril sožitje med mladima in sploh med vso družino. Škrbić je sicer zelo cenil Ranka in se ga oklenil skoraj z isto ljubeznijo kakor Nadje. Previdnost pa je vendarle dobra, si je mislil in vpričo bodočega gospodarja zakrival svoja prekipevajoča čustva.

Ko se je vrnil, sta Mileva in Ranko že poobedovala, mladi mož pa je še za trenutek obsedel na robu Nadjine postelje in pogledoval zdaj malo, zdaj veliko Nadjo. Zdelo se mu je, da je Nadja, odkar je dobila hčerko, še lepša. Rahla poteza na licu in ostrejša brazda na čelu so jo delale resnejšo, nje modre oči so bile nekoliko globlje in še bolj blesteče, ustnice pa so se razlikovale od belega lica, kakor sveža kri.

»Kaj misliš, Ranko, ali bo kmalu čas za konopljo?«

»Predvčerajšnjim sem preizkušal slamo, pa se mi je zdelo še vlažna. Morda bi danes zonet poizkusil?«

Škrbić je hoté napeljal pogovor na konopljo, ker se mu je pri vstopu v sobo srce zopet smejalo.

»Mislim, da bo prihodnji mesec treba vse skupaj spraviti v promet. Sedaj ponujajo lepo ceno!«

»Koliko?«

»Tako, 60 do 80; pa tudi 120 za stot.«

»Po dolžini slame mora naša konoplja doseči prvo ceno,« je zadovoljno pripomnila Nadja in uprla pogled v Nadjico.

»Bomo videli!« se je nasmehnil Škrbić in sedel za mizo.

»Ali stopiš pogledat, Ranko? Zdi se mi, da kobila čaka žrebca, pa ne morem prav dognati.«

»Kaj, če jo popeljem kar v Sombor?«

»Malo je že pozno, sicer pa kakor se ti zdi.«

»Ne, Ranko, jutri pojdi, težko prideš do večera nazaj,« mu je toplo prigovarjala Nadja.

»Bom šel pogledat, pa se bomo potem zmenili.«

Ranko je odšel v hlev, Škrbić pa je počasi pospravljaj obed in zdaj pa zdaj krado-ma pogledal Nadjo.

»Veš, Nadja,« je počasi začel.

»Kaj, oče?«

»Če prodamo konopljo, še to leto začne-mo s hišo!«

»Kakor se ti zdi, oče! Kar preveč se veselim nove stavbe. Draga bo, oče!«

»Ne bo! Pa če je tudi! Naj te spominja name, ta hiša pa je itak že stara in doslužena!«

Iz hleva se je vrnil Ranko in menil, da danes kobila še ne bi sprejela.

»Praviš, da ne?«

»Ne bo, oče! Najboljše bo, če grem jutri zgodaj z njo v Sombor. Opoldne bom lahko že doma!«

»Jutri pojdi, Ranko, danes je že itak prepozno.«

»Menda bo tako prav, Nadja,« je menil Škrbić in pogledal hčer s svojimi mehкими očmi.

Drugo jutro je že zgodaj zdirjal Ranko z »liso« po ravni cesti. Nadja je skozi okno gledala svojega fanta, — tako ga je še vedno imenovala, — kako naglo je skočil v sedlo in kakor vihar zdirjal za sosedovo hišo. Nekaj časa je še gledala po cesti, koder je odjezdil, nato pa so se ji spustile oči v zibelko. Mala Nadja je negibno spala, niti ganila ni očes, vendar je Nadja videla v njih Ranka, zato jo je spreletela mehka toplota, ki se je stopnjevala naravnost v bolečino. Z vso silo je občutila, kako tesno je zvezana z bitjem, ki ga je malo prej odnesla lisa. Z istim občutkom pa se je prikradla v njeno notranjost tudi bojazen. Prvič je občutila, da se nekam strašno boji za svojega fanta, skoraj bolj kakor za nežno malo bitje, ki je ležalo pred njo. Pogled ji je zopet splaval skozi okno in si nekje v ozračju med murvinim listjem očrtal Rankovo lice.

»Ti, moj fant!« se je zasmejala Nadji v duši.

»Nadja!«

»Kaj je, oče?« se je stresla iz misli mlada žena in pogledala proti očetu, ki se je pojavil na pragu.

»Ali spi Nadjica?«

»Spi.«

»Je pridna?«

»Je, oče!«

Škrbić je še vedno stal na pragu in se nerodno vrtel.

»Zdelo se mi je, da joče, pa sem prišel...«

»Ne skrbi, oče! Zdaj opravim že vse sama. Ali je mama v kuhinji?« je naglo obrnila Nadja pogovor na drugo stran, medtem ko je Škrbić še vedno gledal hčer s svojim milim pogledom, da je mlada mati nehotе vzdrhtela.

»Na vrtu je; solato seje, ali naj jo pokličem?«

(Dalje prihodnjic)

Z autorjevim dovoljenjem poslovenil Francè Gerželj — Ilustriral F. Bilkowski

(Nadaljevanje)

Še prej ko čez teden dni je Vojteh odšel. Niso se še dobro zaprla vrata za njim, že so vsi občutili, da ga ni več. Oče je še stal na pragu, pa je že zavladal v vsej hiši običajen molk.

Tonek je pospremil brata do Boutrade. Ko se je vrnil, ga je že pričakoval na dvorišču Novotni.

»Kdo ste?« se mu je medtem približal stari Snopek. Pri tem neprestanem priseljivanju novih ljudi si je zelo težko zapomnil imena in nove obraze. Prej se jih je spominjal po poklicih, ki so jih svojčas opravljali. Da, Novotni je bil nekdanji kovač, tisti, ki je prezimil pri Madžaru v Haranglabu.

Seveda, sedaj pride mednje še nek žid iz Haranglaba. Ali Snopek tega še ne ve? Rosenbaum, kupčev brat, konjar. Že prej je bilo sumljivo, ker je tolikokrat prihajal sem. Zdaj pa ne more več zatajiti, saj je pričel že dovažati gradivo za stavbo. Zemljo so baje vzeli nekemu Rusinu, o katerem se je izvedelo, da je komunistični agitator. »Komunist ali žid,« se je razburjal Novotni. Zaradi tega hodi že od jutra po stavbiščih in hišah. Treba bo seje in podpisov. »Nobenega žida nam ne bodo podtikavali, kaj pravite?«

»Ne poznam ga,« pravi stari.

»Poglejte si ga s katerekoli strani hočete, žid ostane žid. Po čem naj se potem še razlikuje kolonija od ostalih vasi, če nam privlečejo tega pritepenca?«

Snopek je potrpežljivo poslušal kovačevo zgovornost.

»Toda ta bi vsaj gospodaril?«

»Začne že z gospodarstvom, nazadnje pa preskoči z gospodarstva na kupčijo.«

»Tega midva ne moreva presoditi.«

»Jaz to vem,« je Novotni vztrajal pri svojem.

Potem je prišel Tonek in je podpisal kovačevo polo. Na njej je bil že cel stolpec podpisov; Tonek jih je naglo preletel z očmi.

Šimona ni bilo med podpisi. Šimon si bo stvar še premislil. »Končno pa le podpiše,« je dejal kovač, »ko bo manjkal samo še njegov podpis. Četudi bi bil s konjarjem še tako prijateljski, četudi sta skupno podvzela kdove koliko stvari, ali zaradi konj, ali krčem ter raznih tajništev in kdove kaj še. Takle žid se vam razume na politiko, Šimon pa je moral vzeti vse, česar ni razumel. Po njegovem, bi nam utegnil žid celo koristiti, on pozna baje razmere. Tega nihče ne zanika. Toda naj si kar obdrži svoje znanje in premetenosti, mi pa svojo kolonijo, kaj?«

»Zemljo naj bi dobil kateri potrebnejši,« je rekel Tonek in se zganil naprej, da bi zaključil Novotnega besedovanje.

»Tudi vi lahko podpišete,« se je obrnil Novotni k Snopku, »nič ne bo škodilo, če sta od ene hiše tudi dva podpisa.«

»Tonek je že podpisal,« je rekel stari.

»In vi?«

»Jaz žida ne poznam,« je vztrajal stari pri svojem. »Saj sem vam vendar že rekel, da ga ne poznam.«

»Vprašajte Rusine, katerega koli, povedali vam bodo, kaj so židovske pijavke na vasi.«

Nekaj resnice je moralo biti na vsem tem, ali pa jih je nekdo potegnil. V kričanju okoli stavbišč so bil najglasnejši Rusini. V temle času, ko je rasla kolonija iz tal, so se dogodki zelo naglo vrstili. V ponedeljek so šli Novotni, Ivanin in Dobej na vodovodni urad v Užhorod. Zvečer jih je čakala cela množica ljudi.

»Tako, kmalu bi ga imeli,« se je prvi oglasil Novotni, da bi ga kateri izmed Rusinov ne prehitel. »Zdaj, ko si je stvari pripeljal sem, jih lahko spet lepo odpele.«

Ko je dobilo žito predžetveno modrikasto barvo, so se na vseh stavbah zasvetile rdeče ali sivkaste strehe. Med polji in pašniki, raztegnjenimi tja pod obzorje, blizu jelševja, se je utaborila naselbina, ki je lani še ni bilo.

V toku dogodkov se je rodila Stara Boudrada. Vse je bilo kot v ulju. Včasih se je zdelo, da postaja središče pokrajine. Židje, zastopniki in mešetarji, so raznesli to vest tja do mukačevskih bregov. Čehi so prinesli na ravan denar! Agenti so prepotovali vsa posestva po Podkarpatski Rusiji, mokre ravni pri Čopu. Trkali so na vrata propadlih posestnikov in lastnikov dvorcev, ki so večji del leta preživeli na Madžarskem, skopih kmetov in vseh, ki so do vratu tičali v dolgovih, v menicah, neplačanih davkih in obrestih. Po smešnih cenah so kupovali nove in stare, že odslužene stroje in jih od vseh strani vozili v svoja skladišča, kjer so jih popravili in potem dobavljali koloniji. »Samo pogledajte,« so se prilizovali nekdanjim obrtnikom, najemnikom in bajtarjem, nazivajoč jih z gospodi posestniki, »samo pogledajte, kakšna žetev vam je zrasla, in to je šele prvo leto. Vi jim boste šele pokazali, tem neizobraženim pitancem in zavaljencem, kako se gospodari na zapadu. Stroji, drenaža, umetno gnojilo. In stroji. Tale zemlja zahteva stroje.«

Kadar se ustavi na cesti v Haranglabu avtomobil, ker ne more po kolovozu v kolonijo, pride agent peš ter obiše hiše in zlasti stavbišče. Vse povsod povprašuje,

kdo še nima stroja za žetev, in vsi mu pojasnjujejo:

»Takarov, Ivanin, Češok, Dobej...«

Toda agent je povpraševal pri Čehih, kajti Rusini so nezaupljivi stiskali svoje žepe, če so imeli polne ali prazne. Z njimi je bilo težko kupčevati, s temi ovni.

»In vi, gospa Dobejeva, stavim, da še nimate posnemalnika,« je preizkušal rusinsko ženico, ki jo je sedaj nekdo prvič imenoval gospo.

»Posnemalnika?«

»Posnemalnika za mleko,« je pojasnil.

Dobej je že slišal o takem stroju: skozi eno cevko teče mleko, skozi drugo smetana, prav zares, skozi eno smetana, skozi drugo mleko. Naliješ iz lonca, čim pomolžeš, pa ti ta stvar brez tvoje pomoči oddeli smetano od mleka.

»Ni denarja,« je rekel Dobej, čeprav bi se morda pod blazino le kaj našlo.

»Saj ne zahtevam, da plačate vse naenkrat,« se je agent našobil skoraj užaljeno. »Sedaj samo prevoznino, po žetvi pa obroke, ali ne veste? Brez dvoma pa boste tudi dobili podporo za stroje, in četudi ne. Vzemite svinčnik in papir, gospa Dobejeva, in računajte z menoj. Spoznali boste, kako ste doslej samo sebe goljufali.«

Iz žepa je privlekel sveženj papirjev in pohvalil dete, ki je spalo v zibelki, z umazaniam cucljem v ustih. »Takle stroj se mora plačati sam, to je moje prepričanje. Stroji, ki se ne plačajo sami, so dragi, pa če bi veljali le pet kron. Verjemite!«

Nekega dne je tako že pred žetvijo stal posnemalnik v sobi, ki je bila po vrhovinskem običaju brez poda. Stroj je stal na stolčeni glini kot priča prehodne dobe.

Odganjajoč muhe, ki so mu sedale na obraz in padale v mleko, je kazal, kako je treba ravnati s strojem in neprestano govoril kot med sladke besede. In res, lonec molženega mleka je dal več smetane kot sicer. »In temu šele lahko rečete, da je čista smetana, dočim je bilo vaši smetani prirešanega preveč mleka, v mleku pa je še ostalo nekaj smetane. To pa pride vse na svoje pravo mesto. In pa maslo, to vam je blago iz posnete smetane. Tako maslo pa zelo dobro prodate.«

»Toda mi imamo tako daleč na trg.«

Priznal je to z obžalovanjem.

»Nekaj se vas mora združiti, da se bo izplačala pot v Kozino ali v Beregsazo.« Zdaj pa mora zaupno govoriti še z njim možem. Morda bi potrebovali še stroj za žetev? Slučajno je imel novega in poceni, »saj veste, veleposestnikom teče danes voda v čevlje, in za malo denarja bi prodali še svojo dušo.«

»Zdaj ne,« ga je zavrnil Dobej, »počakati je treba na žetev. Zdaj si ga izposodim pri Vitlačilu.«

»Od koga ga je kupil?«

»Od Weisza.«

»A, Weisz iz Batya,« je hvalil Weisza, saj sta se vzajemno podpirala.

Podili so se po ravninah kot vratomlomeži in povsod stikali, kje bi se dalo še kaj vriniti. Obkoljevali so gospodarje po dvoriščih, hvaleč podjetnost novih gospodarjev in njihova polja. Kako se zdaj pozna, ko so stvar vzeli v roke pravi možje! Madžari so znali le gojiti živino, od vaških kočarjev do magnatov Lonyaye, ki so sedeli v Pešti, pustili so rasti travo ter pasli živino na teh neizrabljenih ravneh. Toda, čas se je izpremenil.

Da, to je bilo gibanje, dogodki so se vrstili, kolonist je prehiteval kolonista. Da, ti so šele prinesli življenje na te ravni.

V juniju je nastopila vročina in vse je naenkrat dozorelo. Nekateri so po zelo revni košnji pričeli orati pašnike. Ustanovljen je bil Gospodarski odbor, ki je prinesel novega podviga. Rusini, ki jih je bilo največ, so dobili predsednika. Šimon in Moravek sta potegnila z njimi, baje ne zastonj, dajali bodo v najem občinska zemljišča. Eden izmed Fabianov se je uprl. Njim, kmetom s Češke, naj stoji na čelu eden izmed onih, ki so še do včeraj šušmarili nekje na Vrhovini, stanovali v barakah brez poda kakor prašiči in jedli koruzni kruh?

»Mi smo tu doma,« so se postavili Rusini, »ta zemlja je naša.«

Dogodki so v teku, kakor taleči se led.

Po vzoru carinskih stražnikov v Haranglabu so si nekateri pričeli v gostilni naročati vino namesto piva.

Malina je naznanil orožnikom Vitlačila, češ da mu je odnesel nekatere stvari, ko se je selil iz njegove staje na svoje. Najprej sta se skregala pri obračunu, ker

je zahteval od Vitlačila za prezimovanje več kot sta se bila pogodila. Zdaj baje povsod maže Vitlačila kot vruga, toda počakajmo, če bo znal to tudi dokazati. Sicer pa, ta Malina! Tam ima še neko rusinsko družino, nekakega Bileja, ki svoje stavbe še nima pod streho. Tudi z njim je v stalnem prepiru, naganja ga, naj se že izseli in mu brani zajemati vodo iz studenca. Varujte se Maline!

Že sedaj so si bili nekateri navzkriž; življenje pa je teklo naprej.

Pri Moravkovih so svinje obolele za rdečico, ne bo drugače, privlekli so jo sem cigani. Fabianovim je pri košnji padel konj, zdaj so šele videli, s kakšnimi klju-seti jih je prehitel židovski mešetar.

Študentka Ivaninova, Polana, je odšla na izlet v gore. Kar na lepem je prišel avto in ona si je še med potjo zapenjala plašč, tako se ji je mudilo na cesto, kjer je stal avtomobil.

Dan pred žetvijo jih je zbudil požar

»Križ božji, saj mora biti nekje blizu!« je stresla Nanka Tonka za ramena.

Gorela je Malinova staja. Vse je bežalo k njej. Na senu, nad stajo je spal Bilejev sinček. Bilej se je pognal za njim kot brez uma, ko ga je ogenj prebudil. Nekaj mož je šlo za njim, prestrašeni fant že uteče pred ognjem. Z vodo iz studenca so stvar kmalu opravili, še prej, predno je prišla iz Svobode brizgalna.

Malina se je oborožil s puško, namesto da bi gasil, menda zato, da bi kdo česa ne odnesel. Čim je izbruhnil požar, so govorili, da je dobro zavarovan. Prav. Toda nekoga nagnati iz staje na način, da bi mu lahko zgorel otrok?

Bilej, ki je hitel odnašati svoje stvari iz prostora, nad katerim je pravkar pogorel strop, je trčil ob Malino. Vse je bilo napol uničeno, česar se je zavedal kot v sanjah. Še se je tresel v strahu za sina, ki bi skoraj zgorel. Z Malino se je v tej uri svitanja na pusti srečal s kratkim, žarečim pogledom. Kot brez uma se je zasukal; čim je opazil orožnika, se je pričel dreti na vse grlo proti Malinu:

»Zločinec! Zločinec! Poglejte požigalca in zločinca!«

Izčrpan se je potem zgrudil na tla med razmetano šaro in kaluže. (Dalje)

V SOLI

Učitelj: Zakaj je zemlja ženskega spola?

Janezek: Zato, ker nihče ne ve, koliko je stara!

DOBRA SLUŽBA

Zajec: Novo obleko imaš, nove čevlje, rejen si...

Bajec: Imam službo v uradu za najdene stvari.

RACUNAR

Stropnik: Veš torej, kdo ti je ukradel avtomobil, pa ga ne javiš policiji? Zakaj?

Koritnik: Hm, bom počakal toliko časa, da ga prelakiral!

PROFESOR

Služkinja: Gospod, zunaj je neki človek z brado.

Profesor: Jo že imam! Je ne rabim!

DOBIL JO JE

Mulec: Zaprošil sem za njeno roko...

Sulec: In si dobil...

Mulec: Nogo njenega očeta!

SLABA VEST

Zena: Mihec ti je vedno bolj sličen, čim večji je!

Mož: Za vruga, kakšno bedarijo je pa zopet napravil?!

Kmetovalci!

Uporabljajte za pospeševanje rasti in povečanje pridelkov sledeča gnojila:

RUDNINSKI SUPERFOSFAT
KOSTNI SUPERFOSFAT
FOSFATNO ŽLINDRO
MEŠANO GNOJILO KAS
KOSTNO IN APNENČEVO
MOKO

SADJARJI!

Za zatiranje škodljivcev priporočamo sledeča sredstva:

Vse natančnejše informacije se dobe pri:

TOVARNI KEMIČNIH IZDELKOV V HRASTNIKU D. D.

Brzjavni: Kemična Hrastnik.

DENDRIN, NEODENDRIN
MIXDRIN, DREVOSAN
ŽVEPLENO APNENO BROZGO
»HRASTNIK«

ZIVINOREJCI!

Za krmljenje živine je najboljšo vzeti kot primes

HRASTNIŠKO KLAJNO APNO, ki se prodaja v plombiranih vrečah.

Telefon interurb. Hrastnik števil. 2.

V vsakem kraju iščemo

→ **zastopnike** ←

za prodajo koles, motornih koles, šivalnih strojev, radio aparatov i. t. d.

Primeren postranski zaslužek za kmetijske fante. Predizobrazba ni potrebna.

Dela se lahko v prostem času. Vsa navodila in poduk daje firma.

Ponudbe z označbo „Zastopnik“ pošljite na upravo „GRUDE“ v Ljubljani, Pražakova 11.

Razne vrste

ZDRAVILNIH ZELIŠČ

kupuje po najvišjih dnevnih cenah

KMETIJSKA DRUŽBA, r. z. z o. z.
v LJUBLJANI
Novi trg 3

Zahtevajte informacije — pošljite vzorce in ponudbe!

Kmetski hranilni in posojilni dom

Tavčarjeva ulica števil. 1

Žiro račun pri Narodni banki — Račun
Poštne hranilnice 14.257

Brzjav: „Kmetiskidom“ — Telefon 28-47

v Ljubljani

zadruga z neom. jamstvom

Sprejema vloge

na knjižice in na tekoči račun — Daje kratko-
ročna posojila — Eskontuje menice — **Nove vloge** na
knjižice in na tekoči račun vsak čas razpoložljive obrestuje
po **4 do 5^{0/0}**. Za vse vloge nudi popolno varnost

**Zaupajte
domačemu
denarnemu
zavodu!**